

REILUJA RATKAISUJA ILMASTOKRIISIN TORJUMISEEN: kartoitus järjestöjen ilmastotyöstä

SUOMEN 1859
LÄHETYSSEURA

bingo

Kiitokset

Kiitämme ulkoministeriön kehityspolitiikan neuvonantajaa Outi Myatt-Hirvosta ja ilmastorahoituksen erityisasiantuntija Johanna Pietikäistä rakentavasta ja asiantuntevasta palautteesta. Aineistojen osalta tämä tutkimus ei ollut ensimmäinen (eikä luultavasti viimeinen), missä nojaamme ulkoministeriön tarkastaja Jasper Hakalan kärsivälliseen tukeen ja ohjeistukseen. Kiitämme myös Turun yliopiston maantieteen ja geologian laitoksen yliopistonlehtori Juuso Suomea avusta tilastollisten menetelmien valinnassa ja soveltamisessa.

Lopuksi kiitämme Siemenpuu-säätiötä, Suomen Lähetysseuraa, Fida International Suomea, Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskusta sekä Plan International Suomea laadullisten esimerkkitapausten tarjoamisesta tutkimukseemme - ja heidän kehitysyhteistyökumppaneitaan globaalissa etelässä.

Kirjoittajat Ada Virnes ja Niko Humalisto

Tuettu Suomen
kehitysyhteistyövarain

Sisällys

Abstrakti	4
Abstract	4
1. Johdanto.....	5
2. Ilmastorahoituksen arkkitehtuuri ja hetteiköt.....	7
3. Kehitysjärjestöjen ilmastotyö tutkimuskohteena.....	10
4. Tulokset.....	12
4.1 Ilmastorahoituksen toimijat ja rahavirrat.....	12
4.2 Järjestöjen ilmastotyö.....	13
4.2.1 Yleiskuva järjestöjen ilmastotyön kohdentumisesta	13
4.2.2 Järjestöt oikeudenmukaista siirtymää edistämässä	14
5. Keskustelu: tehokkuus ja tuloksellisuus ilmastorahoituksessa	22
Suosituksset.....	25
Liitteet	26

Abstrakti

Tämä tutkimus on ensimmäinen, joka tarkastelee kansalaisjärjestöjen osuutta Suomen köyhille maille myöntämässä ilmatorahoituksessa. Tutkimus vastaa tarpeeseen ohjata tätä noin 150 miljoonan euron rahoitusta tietoperustaisesti. Järjestöjen absoluuttisen ja suhteellisen painoarvon kasvu ilmatorahoituksen toimeenpanossa antaa lisäpontta tarkastelulle: Orpon hallituskaudella ilmatorahoitukseen kohdistuu merkittäviä leikkauksia, mutta järjestöille yleisesti ohjataan lisärahoitusta.

Tutkimus kartoittaa, miten suomalaisten kansalaisjärjestöjen ilmastopainotteiset hankkeet poikkeavat muiden toimijoiden kautta toteutetuista hankkeista ja kuinka ne asettuvat osaksi Suomen laajempia kehityspoliittisia pyrkimyksiä. Metodologisesti tutkimus perustuu monipuoliseen tilastodatan käsittelyyn ja järjestöjen hankkeista nostettuihin laadullisiin esimerkkeihin.

Tutkimuksen keskeisenä tuloksena on, että suomalaiset kansalaisjärjestöt huomioivat ilmastotyössään muita rahoituskanavia useammin Suomen kehityspolitiikan läpileikkaavia tavoitteita ja oikeudenmukaisen siirtymän kannalta keskeisiä päämääriä. Kyseiset erot ovat tilastollisesti merkitseviä. Järjestöt toimivat hauraimmissa maissa ja tavoittavat ilmastonmuutokselle haavoittuvimpia ryhmiä. Ne täydentävät Suomen ilmatorahoitusta tavalla, joka vastaa ilmastonmuutokselle alttiiden maiden ja ihmisryhmien tarpeisiin.

Analyysin perusteella käydään keskustelua siitä, miten tehokkuutta ja tuloksellisuutta voidaan lähestyä ilmatorahoituksen arvioinnissa. Lisäksi tutkimustulosten ja metodologisten havaintojen pohjalta jalostetaan suosituksia, joiden perusteella niin poliittiset päättäjät, viranhaltijat kuin järjestöt voivat osaltaan vahvistaa ilmatorahoituksen tietoperustaista ohjaamista ja sen tuloksellisuuden kehittämistä. Kansainvälinen ilmatorahoitusjärjestelmä on murroksessa, ja siksi Suomelta tarvitaan poliittista johtajuutta ohjata ilmastokriisin torjumista oikeudenmukaisella tavalla.

Abstract

As the first study of its kind, this research examines the role of Finnish non-governmental organizations (NGOs) in international climate finance, addressing an urgent need for steering intervention portfolios - funded via official development aid - through informed, knowledge-driven approaches.

The study interrogates the extent to which climate-related projects implemented by Finnish NGOs contribute to the key components of just transition and whether they differ substantively from projects financed through alternative channels, such as private sector entities or multilateral organizations. Methodologically, the analysis draws on a combination of diverse statistical data and qualitative case studies derived from NGOs' climate-related initiatives.

The findings are unequivocal: Finnish NGOs integrate Finland's development policy priorities in their climate work and address the core objectives relevant to just transition more frequently than other funding channels. These differences are statistically significant. Finnish NGOs primarily operate within the least developed countries and fragile contexts, directly supporting highly vulnerable groups impacted by climate change. In this capacity, they effectively complement Finland's climate finance portfolio by meeting the critical needs of frontline communities in the climate crisis.

The implications are discussed from an efficiency perspective, raising broader questions about Finland's climate finance objectives and strategies. Based on the findings, recommendations are proposed for policymakers, government officials, and NGOs, emphasizing the importance of evidence-based guidance to optimize the efficiency of climate finance. As the international climate finance landscape is undergoing a period of transformation, political leadership is paramount to ensure a just and equitable approach in the global climate finance agenda.

1. Johdanto

Ilmastotoimilla on ennennäkemätön kiire: hallitustenvälinen ilmastonmuutospaneeli IPCC arvioi, että ilmatoriskit pahenevat odotettua nopeammin ja ilmastonmuutokseen sopeutumisesta tulee entistä vaikeampaa¹. Vuosien 2023–2024 aikana maapallon lämpötila on noussut kahdentoista peräkkäisen kuukauden aikana jo yli IPCC:n määrittelemän 1,5 asteen riskirajan². Sen ylittäminen aiheuttaa peruuttamattomia muutoksia ekosysteemeissä, rajat ylittäviä konflikteja hupenevista luonnonvaroista sekä hallitsemattomia muuttoliikkeitä.

Ilmastokriisi käy kalliiksi. Maailman terveysjärjestö WHO arvioi, että se voi mitätöidä viimeisen viiden vuosikymmenen aikana saavutetut edistysaskeleet terveydenhuollossa ja köyhyyden kitkemisessä³. Jos lämpötila nousee kaksi astetta, globaalista bruttokansantulosta pyyhkiytyy pois yli kymmenesosa⁴. Suurimmat rahoitusvajeet ovat köyhissä ja usein ilmastonmuutoksille alttiissa valtioissa. Tuki ilmastotoimiin on keskittynyt keskitulon maihin, kun taas vähiten kehittyneet tai konflikteista kärsivät maat jätetään tyypillisemmin oman onnensa nojaan⁵. Monet ilmastonmuutokselle poikkeuksellisen alttiit ryhmät, kuten vammaiset henkilöt, eivät ole edelleenkaan saaneet ääntään kuuluviin heitä koskevassa päätöksenteossa⁶.

Hiileneutraalia siirtymää edistävät tekniset ratkaisut eivät aina sovi yhteen haavoittuvien ryhmien ihmisoikeuksien turvaamisen kanssa. Esimerkiksi teollisen mittakaavan hiilinielut ja vihreässä siirtymässä tarvittavien kriittisten mineraalien kaivannaishankkeet ovat syösseet paikallisväestöjä köyhyyteen⁷. Tukitoimet keskittyvät monesti miesvaltaisille aloille teollisuuteen ja liikenteeseen, jolloin naisvaltaiset sektorit pienviljelijöistä palvelualoille jäävät nuolemaan näppejään. On riski, että pääasiassa kehitys yhteistyövaroista mobilisoitava ilmastorahoitus ohjautuu viitekehyksessä⁸, joka ei huomioi ilmastonmuutoksen vaikutusten epätasa-arvoista jakautumista valtioiden ja ihmisryhmien välillä.

Kansainvälisessä ilmastopolitiikassa on useita työkaluja, joilla pyritään huomioimaan ilmastokriisin vaikutusten eriarvoinen jakautuminen. Rahoituksen osalta rikkaat teollisuusmaat, kuten Suomi, ovat yhdessä luvanneet mobilisoida 100 miljardia dollaria vuosittain kehittyvien maiden ilmastotoimiin Pariisin sopimuksen⁹ mukaisesti. Samalla oikeudenmukaisen siirtymän työohjelmassa edistetään keinoja irtautua fossiilienergiasta ihmisoikeuksia kunnioittaen ja taaten köyhien maiden oikeus kehitykseen¹⁰. Suomessa hiljattain julkaistut selonteot ulko- ja turvallisuuspolitiikasta sekä kauppa- ja kehityspolitiikasta ohjaavat tarkastelemaan ilmastotoimia paitsi suhteessa luontokadon pysäyttämiseen, tasa-arvon edistämiseen ja haavoittuvien ihmisryhmien tarpeisiin vastaamiseen, myös osana kansainvälistä kauppaa.

Suomalaisjärjestöt ovat kiinteä osa ilmastorahoituksen toimeenpanoa. Vaikka kehitysjärjestöjen työtä kuvataan usein tulokselliseksi ja tehokkaaksi, niiden tekemän ilmastotyön laadusta tai erityisyydestä ei ole kokonaiskuvaa. Aiemmissa ulkoministeriön teettämässä¹¹ ja Valtiontalouden tarkastusviraston¹² raporteissa järjestöt on jätetty analyysin ulkopuolelle tai tarkastelu on ollut suppeaa. Tutkimus ottaa ensiaskeleet tämän tutkimuksellisen aukon tilkitsemiseksi tarjoamalla monipuoliseen tilastodataan perustuvan analyysin järjestöjen tekemän ilmastotyön erityispiirteistä osana Suomen ilmastorahoitusta. Tutkimus vahvistaa mahdollisuuksia ohjata kokonaisuutta tietoperustaisesti.

1 IPCC (2023). AR6 Synthesis report - climate change 2023. Saatavilla: <https://www.ipcc.ch/report/sixth-assessment-report-cycle/>

2 Turner, B. (2024). 'The last 12 months have broken records like never before': Earth exceeds 1.5 C warming every month for entire year. Live Science. Saatavilla: <https://www.livescience.com/planet-earth/climate-change/the-last-12-months-have-broken-records-like-never-before-earth-exceeds-15-c-warming-every-month-for-entire-year>

3 WHO (2023). Climate change. Saatavilla: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/climate-change-and-health>

4 Swiss Re Institute (2021). The economics of climate change: no action is not an option. Saatavilla: <https://www.swissre.com/dam/jcr:e73ee7c3-7f83-4c17-a2b8-8ef23a8d3312/swiss-re-institute-expertise-publication-economics-of-climate-change.pdf>

5 International Crisis Group (2022). Giving Countries in Conflict Their Fair Share of Climate Finance. Saatavilla: <https://www.crisisgroup.org/content/fair-share-of-climate-finance>

6 Humalisto N., Mesäislehto, V. & Katsui, H. (2024). Avenues for disability inclusion in climate and biodiversity finance. Publications of the Ministry for Foreign Affairs 2024:3. Saatavilla: https://um.fi/documents/35732/0/UM_2024_3.pdf/335b551b-00aa-3f98-108d-42edffc94ce9?t=1712570236768

7 Dunne, D., Quiroz, Y., (2023). Mapped: The impacts of carbon-offset projects around the world. Saatavilla: <https://interactive.carbonbrief.org/carbon-offsets-2023/mapped.html>

8 Li, T.M. (2007) The Will to Improve: Governmentality, Development, and the Practice of Politics. Durham, North Carolina: Duke University Press.

9 Pariisin ilmastosopimus (2015).

Saatavilla: https://ym.fi/documents/1410903/38439968/paris_agreement_english_-B334B5EC_B697_4C03_8F06_D42B87AA76E6-118495.pdf

10 Coleman, C. (2024). Just Transition Work Programme: Everything you need to know.

Saatavilla: <https://www.jetknowledge.org/news/just-transition-work-programme-everything-you-need-to-know/>

11 Savage, M., Ulbaek, S., Vormisto, J., Toikka, S., Tuomaala, R. & Nieminen, A. (2023). Evaluation of Finland's International Climate Finance 2016-2022. Volume 1, main report. Particip-Niras tuotti selvityksen ulkoministeriölle.

Saatavilla: https://um.fi/documents/384998/0/CF_evaluointi_VOL_1.pdf/41d25448-3c4c-68e6-42eb-fd35fa9e0d4f?t=1699615517317

12 Valtiontalouden tarkastusvirasto (VTV) (2021). Suomen kansainvälinen ilmastorahoitus - ohjaus ja tuloksellisuus. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 6/2021. Saatavilla: <https://www.vtv.fi/app/uploads/2021/05/VTV-Tarkastus-6-2021-Suomen-kansainvalinen-ilmastorahoitus.pdf>

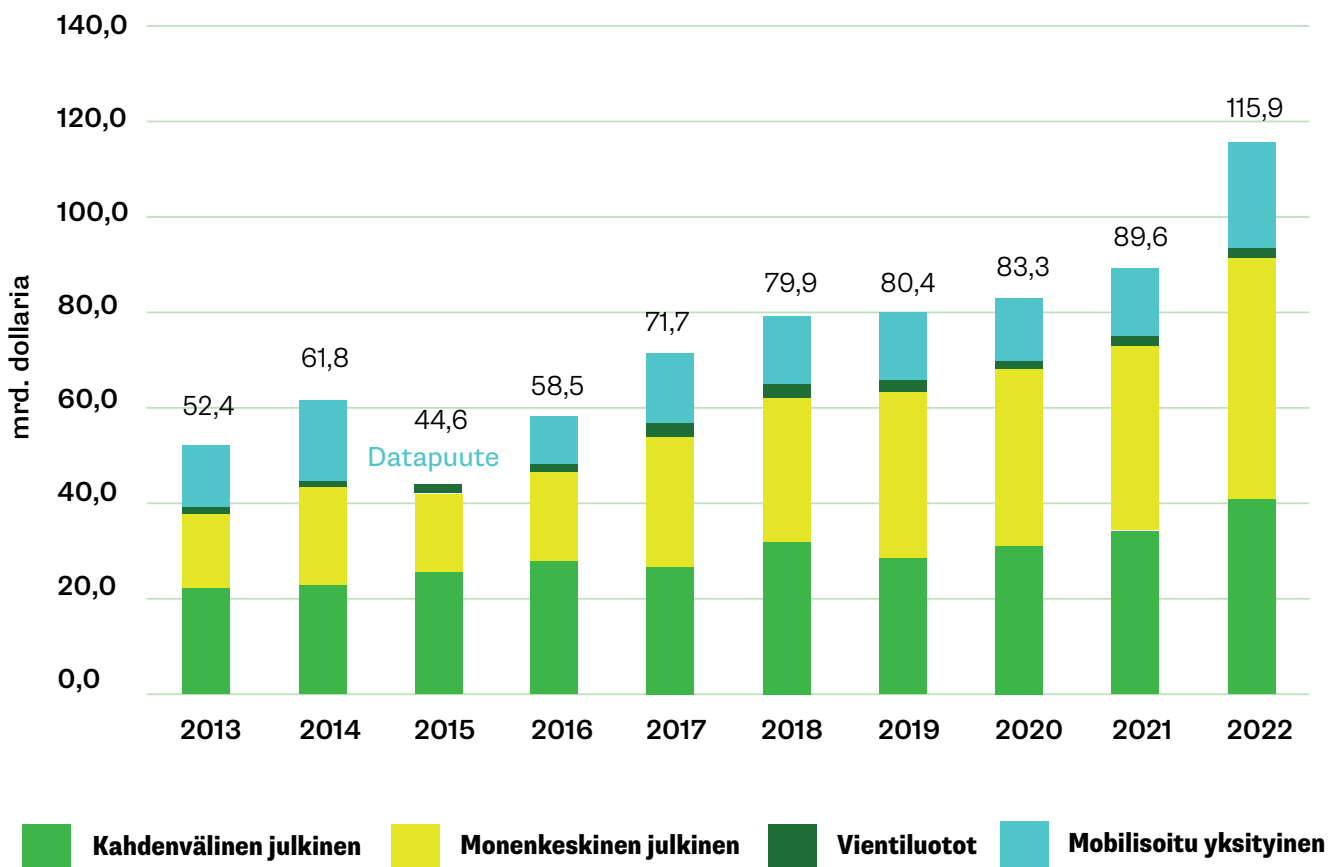
Analyysia ohjaavana kysymyksenä on, miten järjestöt huomioivat ilmastotyössään Suomen kehityspolitiikan muita ilmasto-oikeudenmukaisuuden toteutumiselle merkityksellisiä painopisteitä sekä läpileikkaavia painotuksia, kuten vammaisinklusiota ja sukupuolten välistä tasa-arvoa. Raportti syventää laadullisin esimerkein, miten järjestöt integroivat ilmastotyöhönsä erilaisia ihmisoikeuksia ja demokratian tilaa vahvistavia elementtejä ja seuraavat työnsä tuloksellisuutta.

Tutkimus on rakentunut siten, että seuraavassa osiossa syvennytään ilmastorahoituksen toimeenpanoa ohjaavaan kansainväliseen viitekehykseen ja niihin jännitteisiin, jotka mutkistavat uusista yhteisistä tavoitteista sopimista. Kolmas osio esittelee aineistoja ja metodeja koskevia valintoja, joilla järjestöjen tekemän ilmastotyön kartoittaminen on tehty. Neljäs osio on jaettu kahteen osaan, joista ensimmäinen antaa yleiskuvan järjestöjen ilmastotyöstä ja sen kohdentumisesta. Jälkimmäinen osa tarjoaa tilastollisesti merkitsevän perustelun järjestöjen kyvystä toimeenpanna oikeudenmukaisen siirtymän kannalta keskeisiä tavoitteita ilmastohankkeissaan. Se avaa laadullisin esimerkein hankkeiden sitoutuneisuutta eriarvoisuuden vähentämiseen. Ennen suositusten antamista päättäjille, viranhaltijoille ja järjestöille tutkimus keskustelee ilmastorahoituksen tehokkuuden ja tuloksellisuuden arvioinnin vaikeuksista ja perustelee tarvitta rahoituskokonaisuuden poliittiselle johtamiselle.

2. Ilmastorahoituksen arkkitehtuuri ja hetteiköt

Ilmastorahoitus on merkittävässä roolissa ilmastopöytäkirjojen toimeenpanossa. Sen peruspilarit luotiin vuoden 1992 YK:n ilmastoa koskevassa puitesopimuksessa (UNFCCC), joka velvoittaa teollisuusmaat tukemaan kehittyvien maiden ilmastotoimia. Kööpenhaminan ilmastokokouksessa vuonna 2009 ilmastorahoitukselle asetettiin ensimmäistä kertaa määrällinen tavoite: rikkaiden maiden tulisi laittaa vuosittain liikkeelle vähintään 100 miljardin dollarin edestä rahoitusta köyhien maiden ilmastotoimiin – tasapainoisesti sopeutumiseen ja hillintään. Rahoitusta koskeva velvoite kirjattiin sittemmin vuonna 2016 allekirjoitettuun, juridisesti sitovaan Pariisin ilmastopöytäkirjaan.

Rikkaat maat saavuttivat 100 miljardin dollarin tavoitteen ensimmäistä kertaa vuonna 2022 (kuva 1). Merkittävimmän osan rahoituksesta muodostaa julkinen rahoitus, jota kanavoidaan joko kahdenvälisesti valtioiden välisissä hankkeissa tai monenkeskisesti esimerkiksi YK:n rahastojen kautta. Vastoin kehittyvien maiden toiveita myös julkisista lähteistä mobilisoitu rahoitus koostuu pääsääntöisesti lainoista.

Kuva 1. Rikkaiden maiden kehittyviin maihin kohdistama ilmastorahoitus vuosina 2013–2022¹³.

Ilmastorahoitus on painottunut hillintään: tuoreimpien lukujen mukaan hillintä kattoi koko potista 60 prosenttia, sopeutuminen noin 28 prosenttia ja kumppaakin tavoitetta ajava, niin sanottu läpileikkaava ilmastorahoitus 12 prosenttia. Toimet keskittyvät keskitulon maihin, jotka saivat yhdessä 68 prosenttia vuosien 2016–2022 ilmastorahoituksesta. Suurimmat rahoitustarpeet omaavien vähiten kehittyneiden maiden osuus jäi alle viiteen prosenttiin.

Kansainvälinen ilmastorahoitusjärjestelmä on murrosvaiheessa. Vuonna 2025 voimaan astuva uusi ilmastorahoitustavoite (engl. *the New Collective Quantified Goal*, lyhyesti NCQG) tulee korvaamaan aiemman 100 miljardin tavoitteen.

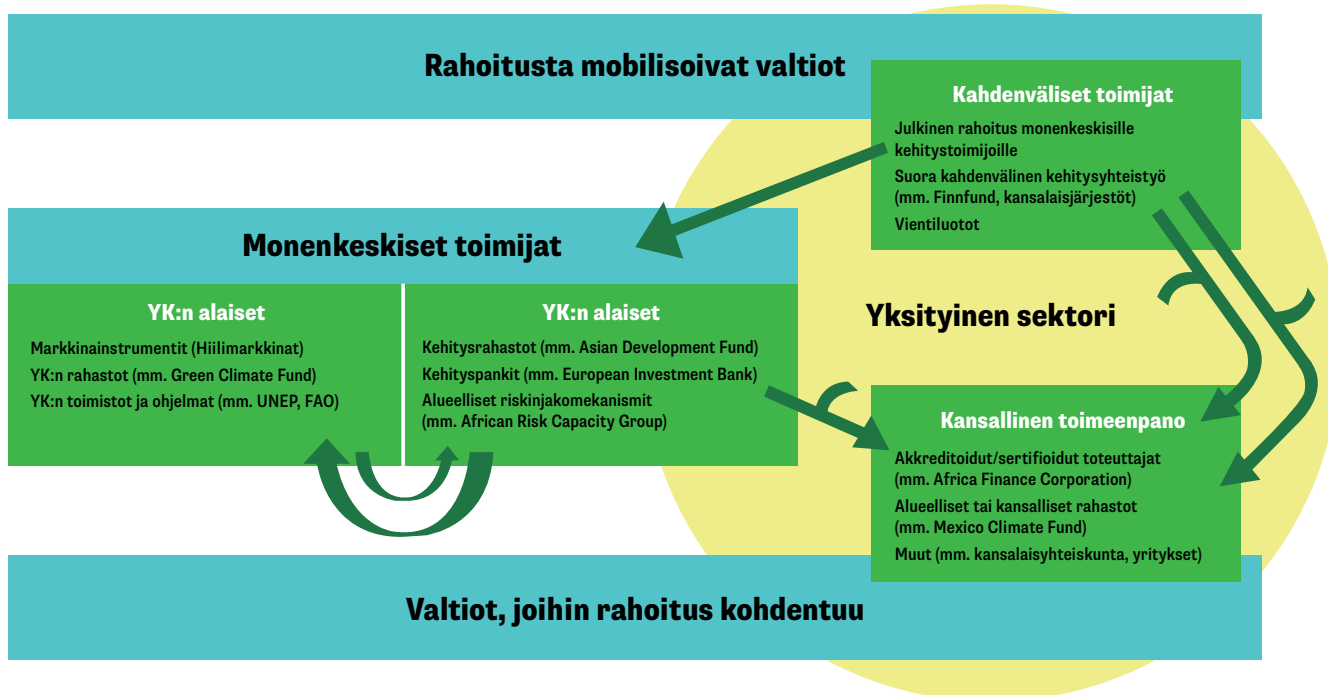
¹³ Eriävien laskentatapojen vuoksi vuosien 2013–2014 ja 2016–2022 rahoitus eivät ole vertailtavissa keskenään. Vuoden 2015 luvusta puuttuu mobilisoitu yksityinen rahoitus. Ellei erikseen mainittu, rikkaiden rahoitusvirtoja koskevat luvut ovat peräisin OECD:n raportista *Climate finance mobilized and provided by developed countries in 2013–2022*, joka on saatavilla täältä: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/19150727-en.pdf?expires=1717585668&id=id&accname=guest&checksum=F292D5247868CE4F64CB922700634A27>.

Uuteen tavoitteeseen kohdistuu paljon odotuksia ennen kaikkea köyhimmiltä mailta, joita runtelee suhteettomasti pait-si ilmastonmuutos myös koronapandemian ja Ukrainan sodan pahentama velkataakka¹⁴. NCQG:n halutaan palvelevan edeltäjänsä paremmin kehittyvien maiden todellisia rahoitustarpeita, joiden arvioidaan liikkuvan jo tuhansissa miljardeissa euroissa¹⁵. Rahoituksen ei tulisi myöskään syventää velkataakkaa entisestään. Tämän lisäksi kehittyvät maat haluavat nostaa ilmastotuhot (engl. *loss and damage*, lyhyesti L&D) kolmanneksi rahoituksen pilariksi hillinnän ja sopeutumisen rinnalle.

Rahoituksen määrää, laatua ja tavoitteita koskevat keskustelut junnaavat paikoillaan, kun yhteisymmärrystä rahoittajajoukosta ei synny¹⁶. Rahoitustavoitteen määrittelyyn kytkeytyvät myös kysymykset muista ilmastotoimiin kohdistuvista rahoitusvirroista, kun vaatimukset koko kansainvälisen rahoitusjärjestelmän uudistuksille kasvavat. Oikeudenmukaisen siirtymän näkökulmasta katsottuna nykyinen järjestelmä on altis kriiseille, ylläpitää epätasa-arvoa syventäviä rakenteita eikä vastaa riittävällä tavalla ilmastonmuutoksen aiheuttamiin monimuotoisiin ongelmiin. Sektorin keskeisiltä rahastoilta ja pankeilta vaaditaan aiempaa oikeudenmukaisempaa velkapolitiikkaa¹⁷, riittävää ilmastorahoitusta sekä ympäristölle haitallisten rahoitusvirtojen uudelleenohjaamista maapallon kannalta kestäviin toimiin.

Ilmastorahoituksen ohjaaminen on monikerroksinen kokonaisuus. Suurin osa valtioista, Suomi mukaan lukien, kana-voi ilmastorahoitusta kehitysyhteistyövaroistaan (engl. *official development aid*, ODA). Siksi ilmastorahoituksen määrän kannalta keskeisimmät prosessit ovat valtion budjettiriihessä asettama kehys sekä vuotuiset talousarviot, joissa päätetään kehitysyhteistyön rahoituksesta (kuva 2).

ILMASTORAHOITUKSEN ARKKITEHTUURI

Kuva 2. Kansainvälisen ilmastorahoituksen arkkitehtuuri.

14 Chuku ym. (2023). Are we heading for another debt crisis in low-income countries? Debt vulnerabilities: today vs the pre-HIPC era. IMF Working papers 2023,079. Saatavilla: <https://www.elibrary.imf.org/view/journals/001/2023/079/article-A001-en.xml#A001fn4>

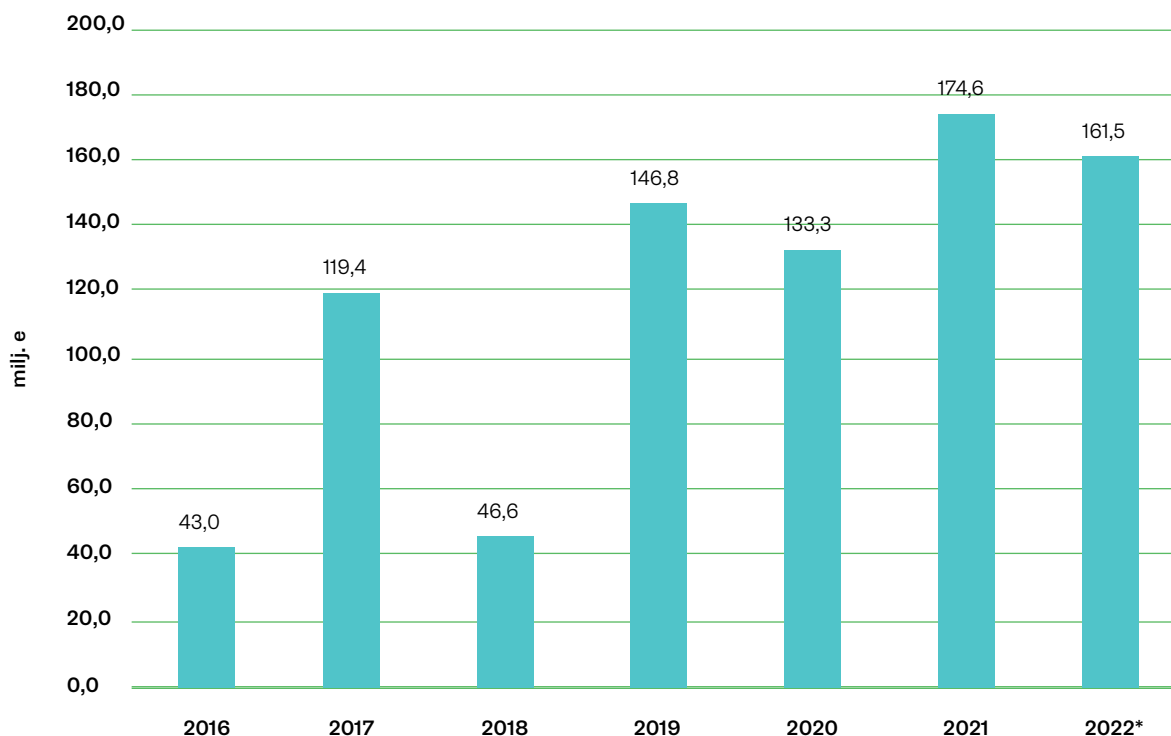
15 UNFCCC (2021). Executive summary by the Standing Committee on Finance on the first report on the determination of the needs of developing country Parties related to implementing the Convention and the Paris Agreement. Saatavilla: https://unfccc.int/sites/default/files/resource/54307_2%20-%20UNFCCC%20First%20NDR%20summary%20-%20V6.pdf

16 Humalisto, N., Runeberg, E. & Virnes, A. (2023). Merkittävät saastuttajat ja kaikista haavoittuvimmat - näkökulma ilmastoneuvottelujen tulehtuneeseen-geopolitiikkaan. Saatavilla: <https://ulkopolitist.fi/2023/11/30/merkittavat-saastuttajat-ja-kaikista-haavoittuvimmat-nakokulma-ilmastoneuvottelujen-tulehtuneeseen-geopolitiikkaan/>

17 Ks. esimerkiksi YK:n tuore tulevaisuusopimus Pact for the Future (2024). Saatavilla: https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/sotf-pact_for_the_future_adopted.pdf

Viime vuosina Suomi on ohjannut 150–175 miljoonaa euroa ilmastorahoitukseen (kuva 3). Suurin osa kanavoituu monenkeskisten pankkien, rahastojen ja YK:n ohjelmien kautta, joista kaikilla on omat painotuksensa ja tavoitteensa. Tämän ohella ilmastorahoitusta kanavoidaan muun muassa finanssijoitusten ja yksityisen sektorin tuki-instrumenttien kautta, Suomen kahdenvälisissä hankkeissa ja kansalaisjärjestöjen työtä tukemalla.

Kuva 3. Suomen kansainvälinen ilmastorahoitus vuosina 2016–2022. Vuoden 2022 data on eri lähteestä kuin muina vuosina, mikä hankaloittaa ajallista vertailua¹⁸.

Useiden instrumenttien ja toimijoiden muodostama kokonaisuus voi hallita tehokkaasti ja johdonmukaisesti asettamalla sille vahva vastuuvollisuuden järjestelmä. Suomessa tällaista ohjausjärjestelmää ei tällä hetkellä ole. Vuonna 2022 julkaistun, julkista ilmastorahoitusta koskevan toimeenpanosuunnitelman¹⁹ on arvioitu pikemminkin kertovan rahoituksen nykytilasta kuin asettavan sille selkeät tavoitteet. Lisäksi Orpon hallituksen tekemät rahoitusleikkaukset ovat horjuttaneet suunnitelman toteutettavuutta. Hallitusohjelma ei aseta ilmastorahoitukselle määrällisiä tai laadullisia tavoitteita. Sama koskee tuoreita selontekoja ulko- ja turvallisuuspolitiikasta sekä kauppa- ja kehityspolitiikasta; niiden ohjaava vaikutus sellaisenaan on suppea.

Ohjausjärjestelmien valuvikojen lisäksi on vaikeaa saada ajankohtaista tietoa siitä, mitä ilmastorahoituksella on saatu aikaan. Yksittäisten selvitysten ohella ulkoministeriö julkaisee ilmastorahoitusta koskevaa tietoa osana hallituskausittain julkaistavaa kehityspolitiikan tulosraporttia. Luvuista ei saa käsitystä Suomen erityisestä roolista, koska tuloksia raportoidaan pankkien ja rahastojen muodostamista kokonaisuuksista, joita tukevat monet muutkin maat ja toimijat. Ilmastorahoituksesta ei löydy tuoretta tietoa ulkoministeriön ilmastorahoitusta käsittelevältä verkkosivustolta tai kehitysyhteistyörahoituksen raportointiin keskittyneeltä OpenAid.fi-sivustolta.

Edellä mainittujen ohella ympäristöministeriön ilmastovuosikertomuksessa²⁰ on ensimmäistä kertaa vuonna 2023 tuotu esiin ilmastorahoitusta koskevaa tietoa, mutta toimijoita vertailevaa ja tuloksia ruotivaa sisältöä ei siinä tai vuoden 2024 kertomuksessa ole²¹. Koskien ilmastorahoituksen laatua tuorein vuosikertomus paljastaa Suomen höllentäneen ilmastorahoituksen ehtoja: ilmastorahoitukseksi lasketaan tätä nykyä myös markkinaehtoiset lainat, mikä paisutti vuoden 2022 loppusummaa 15 miljoonalla eurolla.

¹⁸ Vuosien 2016–2021 luvut ovat Suomen kansainvälisen ilmastorahoituksen evaluaatoriportista (ks. Savage ym. 2023). Vuoden 2022 luku on CAN Europan (2024) raportista Assessing international climate finance by the EU and member states: Key insights for shaping the new climate finance goal. Raportti on saatavilla täältä: <https://caneurope.org/content/uploads/2024/06/CAN-EU-climate-finance-report-2024.pdf>

¹⁹ Ulkoministeriö (2022). Suomen julkisen kansainvälisen ilmastorahoituksen toimeenpanon suunnitelma. Saatavilla: https://um.fi/julkaisut/-/asset_publisher/TVOLgBmLyZvu/content/suomen-julkisen-kansainvalisen-ilmastorahoituksen-toimeenpanon-suunnitelma/35732

²⁰ Ympäristöministeriö (2024). Ilmastovuosikertomus 2024. Saatavilla: <https://ym.fi/ilmastovuosikertomus>

²¹ On syytä huomioda, ettei ilmastolaki pidä sisällään ilmastorahoitusta, mikä voi rajoittaa aiheen näkyvyyttä ilmastovuosikertomuksessa.

3. Kehitysjärjestöjen ilmastotyö tutkimuskohteena

Useat suomalaiset kansalaisjärjestöt toteuttavat kehitysyhteistyön, rauhantyön ja humanitaarisen työn hankkeissaan myös ilmastotoimia. Ilmastokriisin vaikutukset ovat monilla alueilla kasvaneet niin voimakkaiksi, että hillintä, sopeutuminen ja varautuminen muutoksiin ovat välttämättömiä. Toisin sanoen monet kehityshaasteet kietoutuvat ilmastokriisiin: yhtä ei voi ratkaista ilman toista.

Järjestöjen rahoitus muodostuu useista puroista lahjoituksia, yritysyritystä tai kansainvälisten säätiöiden hanketuksia, minkä vuoksi niitä ohjaavat monenlaiset ohjeistukset, normit ja varainhankinnan huomion logiikka²². Merkittävimmät kanavat, jotka kytkevät järjestöt osaksi Suomen ilmastorahoitusta, ovat Suomen valtion kehitysyhteistyöhön myöntämät ohjelma- ja hanketuet. Viimeisin ohjelmatuen hakukierros oli vuonna 2021, jolloin tukea myönnettiin yhteensä noin 276 miljoonaa euroa vuosille 2022–2025. Hanketukea myönnetään vuorovuosittain yksittäisiin projekteihin, ja sen rahoitus on noin kymmenyksen ohjelmatuesta.

Tutkimus kartoittaa järjestöjen ilmastotyötä tarkastelemalla rahoitusvirtojen kohdentumista ja kytkeytyneisyyttä viereä siirtymää koskeviin oikeudenmukaisuusperiaatteisiin ja Suomen kehityspoliittisiin päämääriin. Tilastotiedot on poimittu ulkoministeriön koostamista kehitysyhteistyötilastoista. Käytetty data koostuu kaikista vuosina 2020–2022 OECD:lle kehitysyhteistyöksi tilastoiduista hankkeista, jotka ovat ilmastopainotteisia eli sisältävät toimia ilmastonmuutokseen sopeutumiseen tai sen hillintään liittyen. Data sisältää hankkeiden perustiedot, sen saamat maksatukset ja myönnöt sekä erilaisten temaattisten kriteeristöjen täyttymisen.

Aineiston analysoitavaksi tekeminen vaati erilaisten valintojen tekemistä, sillä budjetti- ja raportointitekniset kysymykset, läpinäkyvyysaasteet ja kansainvälisten standardien puute hankaloittavat analyysia. Tarkastelujakso kattaa kolme eri vuotta, ja ulkoministeriö raportoi hankkeet vuosittain. Hankkeet voivat olla monivuotisia, jolloin ne saattavat saada rahoitusta tai myöntöjä kaikkina tarkasteltuina vuosina. Tällaiset hankkeet ilmenevät käytettävässä aineistossa kolminkertaisesti, mikä on huomioitu hankemäärien laskennassa. Hankkeiden määrä on laskettu niille annettujen yksilöllisten tunnusnumeroiden avulla. Rahavirtojen arviointiin hankkeiden monivuotisuus ei vaikuta. Työtä lähestytään varsinaisia maksatuksia saaneiden hankkeiden kautta, ja myöntöjä käytetään ainoastaan ilmastorahoituksen tulevan suunnan ja tason arvioinnissa.

Metodisesti ilmastorahoituksen seuranta perustuu OECD:n kehitysyhteistyökomitean (DAC) Rio-markkereihin²³. Markkereita sovelletaan laskettaessa, kuinka suuri osa DAC-maiden kehitysyhteistyöstä kohdentuu ilmastonmuutokseen sopeutumiseen tai sen hillitsemiseen. Ilmastonmuutoksen aiheuttamille tuhoille ei ole omaa Rio-markkeriaan, minkä vuoksi tällä hetkellä ei pystytä tarkasti arvioimaan, kuinka suuri osa ilmastorahoituksesta kohdistetaan ilmastotuhojen korvaamiseen.

Markkerit perustuvat kolmiportaiseen järjestelmään, jossa hankkeet pisteytetään sen perusteella, muodostavatko ilmastotoimet hankkeen pääasiallisen tavoitteen (kaksi pistettä), merkittävän osatavoitteen (yksi piste) vai kokonaan toteutumattoman tavoitteen (nolla pistettä). Jotta hanke katsottaisiin ilmastopainotteiseksi, tulee hillinnän tai sopeutumisen olla vähintään merkittävänä osatavoitteena. Esimerkiksi hanke, jonka merkittävänä osatavoitteena on paikallisyhteisöjen yrittäjyyden sekä elinkeinojen vahvistaminen ilmastonmuutoksen vaikutuksiin varautumiseksi, voisi saada yhden pisteen sopeutumiseen. Vastaavasti hanke, jonka ensisijaisena tarkoituksena on ennallistaa tai suojella hiilinieluja, kuten soita, voisi saada kaksi pistettä hillintään. Terveystuhoja aiheuttavalla alueella ilman erityisiä ilmastotoimia tukeva hanke saa arvon nolla kumpaankin ilmastomarkkeriin.

Suomen kehitysyhteistyön seurannassa markkereihin perustuvaa menetelmää hyödynnetään myös muiden teemojen, kuten sukupuolten välisen tasa-arvon, vammaisinklusion ja luonnon monimuotoisuutta koskevan työn, seuraamiseen. Nämä muut teemat ovat keskeisiä Suomen kehitys-, ulko- ja turvallisuuspolitiikan oikeudenmukaisessa toimeenpanemisessa.

22 Humalisto, N. & Moilanen N. (2019). Anticipating public expectations of humanitarian action—An ethnographic study of recruiting donors through face-to-face fundraising. *International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing* 24 (1), e1615.

23 OECD (2016). OECD DAC Rio markers for climate: Handbook. Saatavilla: https://www.oecd.org/dac/environment-development/Revised%20climate%20marker%20handbook_FINAL.pdf. Koska ulkoministeriö on laajentanut ilmastorahoitukseen kuuluvaksi myös suorat yritystuet ja markkinahintaiset lainat, tilanne markkerien käytön suhteen muuttuu, koska kehitysapuun kelpaamattomia rahoitusvirtoja ei tarvitse koodata markkeriin. On myös huomioitava, ettei Rio-markkereiden hyödyntäminen ole johdonmukaista, vaan eri maat saattavat käyttää niitä hyvin eriävin tavoin.

Eräs tekninen seikka on syytä nostaa esille tutkimuksen tulosten ymmärtämiseksi: ilmastomarkkereihin arvon yksi saavat toimet kohdistuvat siis pääasiallisesti muuhun kuin ilmastoon, esimerkiksi ympäristönsuojeluun. Näin ollen suurin osa hankkeen rahoituksesta ei ole ilmastorahoitusta, mutta käytetty data ei anna tutkijoille pääsyä siihen, kuinka suuri osa yksittäisten hankkeiden budjetista liittyy varsinaisesti ilmastotoimiin. Suomi käyttää poikkeuksellisesti tarkkoihin prosentiosuuksiin perustuvaa ilmastorahoitusraportointia, mutta ulkoministeriö ei julkaise tietoja.

Ratkaisuna tutkimus käyttää muun muassa Euroopan komission²⁴ käyttämää laskutapaa, jolla hankkeiden varsinaisen ilmastorahoituksen osuus lasketaan Rio-markkereiden jakauman mukaan (ks. kuva 4). Laskutapa aiheuttaa pientä heittoa suhteessa ulkoministeriön eri menetelmällä laskemiin ilmastorahoitusmääriin, mutta varsinaiseen tilastolliseen analyysiin ilmastorahoituksen kytkeytyneisyydestä muihin Rio-markkereihin epätarkkuudella ei ole merkitystä.

		Hillintä		
		Ei kohdistu (0)	Tärkeä osatavoite (1)	Pääasiallinen tavoite (2)
Sopeutumisen	Ei kohdistu (0)	Ei katsota ilmastorahoituksen alaiseksi	40% hankkeen rahoituksesta katsotaan hillintärahoitukseksi	100% hankkeen rahoituksesta katsotaan hillintärahoitukseksi
	Tärkeä osatavoite (1)	40% hankkeen rahoituksesta katsotaan sopeutumisrahoitukseksi	40% hankkeen rahoituksesta katsotaan läpileikkaavaksi	100% hankkeen rahoituksesta katsotaan hillintärahoitukseksi
	Pääasiallinen tavoite (2)	100% hankkeen rahoituksesta katsotaan sopeutumisrahoitukseksi	100% rahoituksesta katsotaan sopeutumisrahoitukseksi	100% hankkeen rahoituksesta katsotaan läpileikkaavaksi

Kuva 4. Kehityshankkeen varsinaisen ilmastorahoituksen laskumatriisi. Alkuperäinen englanninkielinen taulukko on konsulttiyhtiö Inka Consultin käsialaa.

Ilmastorahoitusvirtojen arvioiminen Rio-markkereiden avulla on ongelmallista, sillä markkereita ei ole alun perin tarkoitettu taloudellisten sitoumusten ja rahavirtojen raportointiin vaan kuvailevan aineiston tuottamiseen. Järjestelmä on todettu useissa tutkimuksissa alttiiksi kaksoislaskennan²⁵ kaltaisille tilastointi- ja raportointivirheille, jotka johtuvat epäjohtonmukaisesta arviointijärjestelmästä. Vaikka markkereiden täyttymiselle on annettu kriteerit, käytetään niitä tulkinnanvaraisesti: eri tahot voivat raportoida samanlaiset toimet eri markkerit täyttäväksi. Edellä mainittujen syiden vuoksi hillintä- ja sopeutumismarkkereiden avulla laskettuja rahavirtoja ei tule käsittää absoluuttisina, vaan suuntaa antavina.

Tilastot analysoitiin MS Excelissä ja Statassa. Kuvailevan tilastoanalyysin lisäksi muuttujien tarkempia riippuvuuksia tarkastellaan ristiintaulukoinnilla. Ristiintaulukoiden tilastollista merkitsevyyttä testattiin Khiin neliö -testillä. Sen avulla oli mahdollista saada vastaus kysymykseen, onko rahoituskanavan ja tietyn temaattisen markkerin täyttymisen välillä tilastollisesti merkitsevää yhteyttä, kuten huomioivatko järjestöt ilmastopainotteisissa hankkeissaan sukupuolten välisen tasa-arvon muita rahoituskanavia useammin. Mikäli testin tuottama p-arvo on vakiintuneen tieteellisen tavan mukaisesti alle 0,05, ero on tilastollisesti merkittävä: tällöin on alle viiden prosentin todennäköisyys sille, että ero järjestöjen ja muiden rahoituskanavien välillä olisi sattumanvarainen. Khiin neliö -testistä ja ristiintaulukoinnista voi lukea lisää liitteestä.

24 Ks. Euroopan komissio (2022). Climate Mainstreaming Architecture in the 2021-2027 Multiannual Financial Framework, s. 8-9. Saatavilla: https://commission.europa.eu/document/download/ec33a594-2d1b-4f96-8b05-6cb93236f7a8_en?filename=swd_2022_225_climate_mainstreaming_architecture_2021-2027.pdf

25 Suomi on saanut kansainvälisesti kiitosta tarkkoihin prosenttiyksikköihin perustuvaan ilmastorahoitusraportointinsa, sillä se ei altista kaksoislaskennalle samalla tavalla kuin kiinteisiin kertoihin perustuvat laskentatavat.

4. Tulokset

4.1 Ilmastorahoituksen toimijat ja rahavirrat

Kansalaisjärjestöt kattoivat yli kaksi kolmannesta vuosina 2020–2022 ODA-rahoitusta saaneista ilmastopainotteisista hankkeista²⁶. Hankemäärältään seuraavaksi suurimmat kanavat olivat yksityisen sektorin instituutiot, monenkeskiset järjestöt sekä YK:n virastot, rahastot tai komissiot (taulukko 1). Hankkeiden määrästä huolimatta järjestöt kattoivat kuitenkin vain kuusi prosenttia tarkasteltujen vuosien koko ilmastorahoituksesta, noin 28 miljoonaa euroa. Toisin sanoen järjestöjen tekemä ilmastotyö on monipuolista, mutta mittakaavaltaan muita kanavia pienempää.

Kanava	Ilmastopainotteisten hankkeiden määrä vuosina 2020-2022	%	Laskettu ilmasto-rahoituksen määrä (milj. e)	%
Monenkeskiset järjestöt	32	8,0%	326,8	74,3%
Kansalaisjärjestöt ja kansalaisyhteiskunta	268	66,8%	27,7	6,3%
Muu	9	2,2%	5,5	1,3%
Yksityisen sektorin instituutiot	34	8,5%	5,8	1,3%
Julkisen sektorin instituutiot	19	4,7%	15,9	3,6%
Julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuudet ja verkostot	2	0,5%	0,8	0,2%
YK:n virasto, rahasto tai komissio	21	5,2%	53,9	12,3%
Yliopistot ja muut opetuslaitokset, tutkimusinstituutit ja ajatushautomot	16	4,0%	3,2	0,7%
Kaikki yhteensä	401	100,0%	439,7	100,0%

Taulukko 1. ODA-rahoitusta vuosina 2020–2022 saaneiden ilmastopainotteisten hankkeiden määrä ja laskettu ilmastorahoitus eri kanavittain²⁷.

Järjestöjen rooli on kuitenkin kasvussa. Menneisyyteen katsovien, jo toteutuneiden ODA-maksatusten ohella tilastoista voidaan katsoa tehtyjä rahoitusmyöntöjä, jotka ennakoivat tulevia panostuksia. Järjestöjen ilmastopainotteisille hankkeille myönnettiin vuosina 2020–2022 yhteensä noin 142,2 miljoonaa euroa, josta varsinaiseksi ilmastorahoitukseksi laskettavia myöntöjä oli 58,8 miljoonaa euroa.

Laskennallisesti järjestöjen osuus vuosien 2020–2022 varsinaisista ilmastorahoitusmyönnoistä oli noin 12 prosenttia. Orpon hallituksen tekemät rahoitusleikkaukset kehitysyhteistyöhön ja varojen uudelleenohjaaminen järjestöjen työhön tulevat kasvattamaan järjestöjen suhteellista osuutta entisestään. Aiheeseen syvennyttään tarkemmin luvussa 6.

²⁶ Kansalaisjärjestöt ja kansalaisyhteiskunta -kategoria kattaa suomalaisten järjestöjen lisäksi myös ulkomaiset kansalaisjärjestöt, joiden osuus hankemäärästä on kuitenkin varsin pieni.

²⁷ Orpon hallitus muutti vuonna 2023 ilmastorahoituksen määritelmää siten, että se pitää sisällään myös markkinahintaiset lainat ja muut rahoitusvirrat, joita ei voi katsoa kehitysavuksi OECD-kriteerein mutta jotka on silti myönnetty kehitysyhteistyöhön varatuista määrärahoista. Raportin data koskee kuitenkin vain OECD-kriteerein raportoitua kehitysapua, mikä voi aiheuttaa heittoa raportin ja uusien löyhien kriteerien mukaisten ilmastorahoituslukujen välillä. Ks. Ympäristöministeriö (2024), s. 132.

4.2 Järjestöjen ilmastotyö

4.2.1 Yleiskuva järjestöjen ilmastotyön kohdentumisesta

Ilmastopainotteiset hankkeet (266 kappaletta) muodostavat hieman yli viidenneksen kaikista ODA-rahoitusta saaneista suomalaisten järjestöjen kehitysyhteistyöhankkeista vuosina 2020–2022. Tilanne ei muutu olennaisesti tarkasteltaessa rahoitusmyöntöjä saaneiden hankkeiden määrää. Taulukossa 2 listataan kotimaiset järjestöt, jotka toimeenpanivat kyseisinä vuosina yli kymmenen ODA-rahoitusta saanutta ilmastopainotteista hanketta. Kyseiset järjestöt ovat hankemäärän mukaisessa järjestyksessä Siemenpuu-säätiö, Suomen Lähetysseura, Suomen Punainen Risti (SPR), Maailman Luonnon Säätiö (WWF), Reilu Kauppa sekä Suomen World Vision. Kaikki listatut järjestöt kuuluvat ulkoministeriön ohjelmattuen piiriin, mikä kuvaa instrumentin vakiintunutta merkitystä Suomen ilmastorahoituksen toimeenpanossa. Taulukossa olevien järjestöjen lisäksi Fida, Kansainvälinen solidaarisuussäätiö, Pelastakaa lapset, Kirkon Ulkomaanapu sekä Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus (SASK) olivat olennaisia ilmastorahoituksen toimeenpanijoita.

Järjestön nimi	Ilmastopainotteisten hankkeiden määrä vuosina 2020-2022	% suom. järjestöjen ilmastopainotteisista hankkeista	Hankkeiden saama varsinainen ilmastorahoitus (milj.e)	% suom. järjestöjen ilmasto-rahoituksesta
Siemenpuu-säätiö	61	22,9%	0,8	3,0
Suomen Lähetysseura	40	15,0%	5,7	21,0
Suomen Punainen Risti (SPR)	29	10,9%	3,1	11,4
Maailman Luonnon Säätiö (WWF)	24	9,0%	2,3	8,3
Reilu Kauppa	20	7,5%	1,1	4,1
Suomen World Vision	13	4,9%	2,6	9,6

Taulukko 2. Keskeisimpiä ilmastopainotteisten hankkeiden toteuttajia.

Lähes kaksi kolmasosaa (64,7 prosenttia) järjestöjen ilmastorahoituksesta kohdistuu vähiten kehittyneisiin LDC-maihin (engl. *least developed countries*), joissa tyypillisesti ilmastonmuutoksen aiheuttamat ongelmat ovat syvimmat. Osuuden voi otaksua olevan tätäkin merkittävämpi, koska yli kymmenen prosenttia järjestöjen ilmastorahoitusvirroista kohdistui määrittelemättömiin kehittyviin maihin (taulukko 3). Kyseinen kategoria pitää sisällään esimerkiksi usean eri kehittyvän maan kattavat projektit sekä kansainvälisen vaikuttamistyön globaalien etelän ilmastoliikkeiden vahvistamiseksi. Yksittäisistä maista Etiopiaan, Tansaniaan ja Nepaliin kohdistui eniten ilmastorahoitusta. Kaikki edellä mainitut kuuluvat Suomen kahdenvälisen kehitysyhteistyön kohdemailhin.

Kohdema tai -alue	Ilmastopainotteisten hankkeiden määrä vuosina 2020-2022	% suom. järjestöjen ilmastopainotteisista hankkeista	Hankkeiden saama varsinainen ilmasto-rahoitus (milj. e)	% suom. järjestöjen ilmasto-rahoituksesta
Nepal	31	11,7%	2,5	9,0%
Kenia	24	9,0%	2,0	7,2%
Kehittyvät maat, määrittelemätön	24	9,0%	2,9	10,7%
Myanmar	18	6,8%	0,7	2,7%
Etiopia	15	5,6%	2,8	10,4%
Tansania	10	3,8%	2,6	9,7%
Mosambik	9	3,4%	0,4	1,4%
Uganda	9	3,4%	1,9	7,1%
Kambodža	8	3,0%	0,8	2,8%
Mali	8	3,0%	0,2	0,6%
Somalia	8	3,0%	1,6	6,0%
Zimbabwe	8	3,0%	0,8	3,1%

Taulukko 3. Hankemäärältään suurimmat kohdemaat tai -alueet sekä niihin kohdistunut varsinainen ilmastorahoitus.

4.2.2 Järjestöt oikeudenmukaista siirtymää edistämässä

Tilastollisen analyysin tulokset ovat selviä: suomalaisten järjestöjen työssä huomioidaan muita ilmastorahoituksen kanavia useammin suurin osa oikeudenmukaisen siirtymän kannalta keskeisistä tavoitteista. Taulukossa 4 esitellään, kuinka suuri osuus sekä suomalaisjärjestöjen että muiden rahoituskanavien vuonna 2022 ODA-rahoitusta saaneista ilmastohankkeista huomioi tarkasteltavan markkerin.

Tarkastelu rajattiin uusimpaan tilastoituun vuoteen 2022, jotta ODA-rahoitusta saaneiden hankkeiden moninkertainen laskenta ja siten tulosten vääristyminen vältetään. Khiin neliö -testin yhtenä käyttövaatimuksena on havaintojen riippumattomuus, joka ei toteudu, jos sama hanke muodostaa aineistossa monta havaintoa. Rajaamalla tarkastelu yksittäiseen raportointivuoteen varmistetaan, että kukin hanke on edustettuna vain kerran²⁸.

Alla olevassa taulukossa tietty markkeri katsotaan huomioiduksi, jos se on hankkeessa vähintään tärkeänä osatavoitteena. Esimerkiksi 47,5 prosenttia ODA:n alle tilastoiduista suomalaisten järjestöjen ilmastopainotteisista hankkeista huomioi hillinnän. LDC-maiden huomioimiselle ei ole osa- ja pääasiallisiin tavoitteisiin perustuvaa markkeria, minkä vuoksi taulukossa kuvataan, mikä osuus hankkeista kohdistui LDC-maihin²⁹. Lisäksi taulukossa esitellään Khiin neliö -testistä saatu p-arvo kunkin markkerin kohdalla. P-arvo kertoo, onko ero järjestöjen ja muiden kanavien välillä tilastollisesti merkitsevä.

²⁸ Otoksen laajentaminen useaan vuoteen osoittautui haasteelliseksi, sillä monivuotisten hankkeiden markkereita koskeva raportointi saattoi vaihdella vuodesta riippuen. Siksi ei voitu olettaa, että tietty hanke täyttäisi tietyn markkerin jokaisena tilastoituna vuotena.

²⁹ Hanke katsottiin LDC-maihin kohdistuvaksi, jos sen kohdemaaksi oli nimetty spesifisti jokin LDC-maista. On huomioitava, että vuonna 2022 yli 51 prosenttia muiden kanavien ilmastopainotteisista hankkeista kohdistui joko alueellisesti esimerkiksi Afrikkaan tai tarkemmin määrittelemättömästi kehittyviin maihin. Tämän vuoksi tosiasiallista LDC-maihin kohdistuvien hankkeiden määrää on haastavaa arvioida, mikä tulee huomioida tulosten tulkinnessa.

	Hillintä	Sopeutuminen	Biodiversiteetti	Vammaisinkluusio
Suomalaiset järjestöt (n=118)	47,5%	94,9%	43,2%	59,3%
Muut kanavat (n=72)	58,3%	80,6%	11,1%	2,8%
Onko ero tilastollisesti merkitsevä (p-arvo suluissa)	Ei (0,146)	Kyllä (0,002)	Kyllä (0,000)	Kyllä (0,000)

	Gender-työ	DIG*	RMNCH**	DRR***	LDC-maat
Suomalaiset järjestöt (n=118)	83,9%	87,3%	19,5%	45,8%	61,0%
Muut kanavat (n=72)	43,1%	44,4%	0,0%	18,1%	20,8%
Onko ero tilastollisesti merkitsevä (p-arvo suluissa)	Kyllä (0,000)	Kyllä (0,000)	Kyllä (0,000)	Kyllä (0,000)	Kyllä (0,000)

DIG*=Demokraattinen ja osallistava hallinto, engl. "democratic and inclusive governance"

RMNCH**=Lisääntymis-, äitiys-, vastasyntyneen ja lapsiterveys, engl. "reproductive, maternal, newborn and child health"

DRR***=Katastrofiriskien vähentäminen, engl. "disaster risk reduction"

Taulukko 4. Eri markkerien huomiointi suomalaisten järjestöjen ja muiden kanavien ilmastohankkeissa vuonna 2022.

Testi suoritettiin erikseen myös vuosille 2020 ja 2021. Tällä vahvistetaan tulosten uskottavuutta, sillä vuosi 2022 on saatanut olla poikkeuksellinen eikä siksi välttämättä edustaisi muita tarkasteltavia vuosia paikkansapitävästi. Merkittävimpanä vuosien välisenä erona on, ettei sopeutumisen huomioinnissa ollut tilastollisesti merkitsevää eroa kanavien välillä vuosina 2020 tai 2021. Vuosi 2022 oli poikkeuksellinen myös vammaisinkluusion suhteen, jonka huomiointi kasvoi merkittävästi edellisvuosiin verrattuna³⁰. Muutoin vuosien 2020 ja 2021 tulokset olivat yhteneväisiä vuoden 2022 tulosten kanssa: biodiversiteetti, gender-työ, DIG, RMNCH ja LDC-maat huomioidaan järjestöjen ilmastotyössä muita toimijoita useammin.

Seuraavissa kappaleissa käsitellään valikoidusti temaattisia painopisteitä järjestöjen omien hanke-esimerkkien kautta.

Sopeutumistoimet:

Suomen myöntämän ilmastorahoituksen erityispiirre suhteessa kansainväliseen tilanteeseen on, että sopeutuminen huomioidaan hillintää useammin niin järjestöjen kuin muiden toimijoiden toteuttamissa hankkeissa – joskin hillintähankkeiden rahallinen mittakaava on tyypillisesti suurempi. Vinouma perustuu taloudellisiin reunaehtoihin: hillintä ja sen eri liiketoimintamallit ovat taloudellisesti kypsempiä kuin sopeutumisessa, minkä vuoksi sopeutumistoimissa kuulu rahoitustarpeiden ja saatavilla olevan tuen välissä on suhteellisesti hillintää suurempi.

Sopeutumistoimien tukemisella ilmastokriisissä on erityistä painoarvoa, koska lahjoittajavaltiot ovat sitoutuneet kaksinkertaistamaan tukensa sopeutumiseen vuoden 2019 tasosta vuoteen 2025 mennessä³¹. Tuki sopeutumistoimiin on erityisen kriittinen köyhille maille, koska ilmaston kuumeneminen syö jo nyt mahdollisuuksia toteuttaa vihreää siirtymää maataloudessa tai suojella jäljellä olevia hiilinieluja. Rahoitustarpeiden suhde saatavilla olevaan tukeen on noin 10–18-kertainen YK:n ympäristöohjelman raportin mukaan³².

30 Tiettyjen markkereiden, kuten vammaisinkluusion, käyttö on vakiintunut vasta viime vuosina, mikä selittää osaltaan vuosien välisiä eroja ja kasvavaa trendiä.

31 UNFCCC (2023). Executive summary by the Standing Committee on Finance - Report on the doubling of adaptation finance. Saatavilla: <https://unfccc.int/sites/default/files/resource/231116%20BLS23393%20UCC%20Adaptation%20Finance%20Summary.pdf>

32 UNEP (2023). Adaptation gap report. Saatavilla: <https://www.unep.org/resources/adaptation-gap-report-2023>

Biodiversiteetti:

Biodiversiteettikriisiä ei ratkaista ilman ilmastonmuutoksen pysäyttämistä, ja vastaavasti erilaisilla luontoperustaisilla ratkaisuilla on tärkeä rooli ilmastokriisin suitsimisessa – ja siksi näiden tavoitteiden yhtäläinen edistäminen on tärkeää oikeudenmukaisen siirtymän toteuttamiseksi.

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikassa ilmastonmuutoksesta, luontokadosta ja saastumisesta puhutaan johdonmukaisia ratkaisuja vaativana kolmoisneksuksena. Tietyt ilmastonmuutoksen hillintäkeinot, kuten teolliset puuplantaasit ja muut hiilinielut, eivät välttämättä tue luonnon monimuotoisuuden kehittämistä vaan saattavat päinvastoin luoda lajiköyhiä “vihreitä aavikoita”³³. Kaksi hyvää ajavaa tavoitetta eivät välttämättä ole toisiaan tukevia.

Biodiversiteetti-markkeri täyttyy, jos hankkeen tavoitteena on luonnon monimuotoisuuden turvaaminen, ekosysteemien kestävä käytön kehittäminen tai geenivarojen hyödyntämisen etujen tasapuolinen ja reilu jakaminen³⁴. Suomalaiset järjestöt huomioivat muita toimijoita useammin biodiversiteetin ilmastohankkeissaan, ja ero on tilastollisesti merkitsevä.

Siemenpuu-säätiö:

Luonnon monimuotoisuus kohenee sopeutuessa ilmastonmuutokseen Zambéziassa

Mosambikin Zambézin maakunnan asukkaiden haavoittuvuus ilmastonmuutokselle on kasvanut. Kriisinkestävyys on heikentynyt metsäkadon, artesaanikaivostoiminnan aiheuttaman saastumisen sekä kestävämmien viljely- ja kalastuskäytäntöjen vuoksi. Siemenpuu tuki vuosina 2022-2023 maakunnan pienviljelijöiden toteuttamaa hanketta, jossa vastattiin haasteisiin kehittämällä heidän toimeentuloaan yhteisölläisemmäksi ja ilmastomuutokseen sopeutuvaisemmaksi.

Hankkeen pääpaino oli luonnon monimuotoisuudessa, jota kohennettiin ennallistamalla heikentyneitä mangrove- ja metsäekosysteemejä sekä omaksumalla luontoa kunnioittavia ja suojelevia kulttuurisia käyttäytymismalleja. Pienviljelijöitä koulutettiin monipuolistamaan maankäyttöä ja -viljelyä, mikä vahvisti kriisinkestäviä toimeentulostrategioita. Ilmastokriisin eriarvoistaviin vaikutuksiin pureuduttiin edistämällä naisten oikeuksia tukevaa peltometsäviljelyä ja laatimalla luonnonvarojen hallintasuunnitelmia, jotka vahvistavat sukupuolten välistä tasa-arvoa. Hankkeessa parannettiin suoraan toimintoihin osallistuneiden lähes tuhannen henkilön elinoloja, minkä lisäksi hankkeesta hyötyivät epäsuorasti neljän paikallisyhteisön muut asukkaat.

Zambézin maakunnan pienviljelijäliiton koordinaattori Timóteo José:

“Hanke loi yhteisölle vaihtoehdoisen tulonlähteen viljeltyjen kasvien ja paikallisesti valmistettujen puuta säästävien liesien myynnillä. Paikalliset sopeutumissuunnitelmat ovat helpottaneet sopeutumista ilmastonmuutoksen vaikutuksiin.”

Kuva 5. Pienviljelijäyhdistyksen jäseniä peltometsäviljelmällään Mixixin kylässä. Kuva: Kirsi Chavda/Siemenpuu.

33 Ks. esim. Aguirre-Gutiérrez, J., Stevens, N. & Berenguer, E. (2023). Valuing the functionality of tropical ecosystems beyond carbon. Trends in ecology & evolution, 38(12), P1109-1111. <https://doi.org/10.1016/j.tree.2023.08.012>

34 Ulkoministeriö on antanut ohjelmataukea saaville järjestöille tilastointiohjeet, jotka on saatavilla täältä: https://um.fi/documents/397000/0/DAC_tilastointiohje_word_20220329+%282%29.pdf/2e812abd-7a72-354e-f6df-cde8dec4b718?t=164863757224. Tilastointiohjeissa määritellään, milloin kukin markkeri täyttyy. Tässä tutkimuksessa hyödynnetään ohjeistuksen määritelmiä.

Vammaisinkluisio:

Vammaisinkluisioiden merkitys ilmastotoimissa on kasvanut, kun tietoa vammaisten henkilöiden suuresta alttiudesta ilmastonmuutokselle on tuotettu eri puolilta maailmaa. Heidän osallistumismahdollisuutensa ilmastopolitiikkaan tai rahoitusta koskevaan päätöksentekoon on ollut vaatimatonta – huolimatta vammaisyleissopimuksen vaatimuksesta, ettei vammaisia henkilöitä koskevia päätöksiä tehtäisi heitä osallistamatta. Heidän alttiutensa on siten seurausta taloudellisesta, poliittisesta ja kulttuurisesta syrjinnästä varsinaisen “vammaisuuden” ohella.

Vammaisinkluisiota koskevan markkerin katsotaan täyttyvän, jos hankkeen tavoitteena on vammaisten henkilöiden osallisuus ja voimaantumisen. Tuoreen ulkoministeriön julkaiseman selvityksen³⁵ mukaan vammaisinkluisio ei näy vahvasti keskeisten ilmastorahoitusta toimeenpanevien tahojen strategioissa tai hankesuunnittelussa. Tehtyjen ilmastotoimien vaikutuksia ei myöskään arvioida suhteessa vammaisiin henkilöihin. Toisin sanoen vammaisinkluisioiden huomioivien toimijoiden joukko on pieni. Lähes 60 prosenttia järjestöjen ilmastohankkeista huomioi tavalla tai toisella inkluisioasioita, kun muilla toimijoilla osuus on alle kolme prosenttia. Ero on tilastollisesti merkittävä.

Suomen Lähetysseura:

Vammaiset henkilöt koulutautuvat ilmastovaikuttajiksi itäisessä Afrikassa

Burundissa, Ruandassa ja Tansaniassa toteutettavassa Her resilience enabled -hankkeessa pureudutaan haavoittuvuuden polttopisteeseen: vammaisten naisten ja tyttöjen asemaan ja toimijuuteen muuttuvassa ilmastossa. Tutkimukseen, vaikuttamistyöhön ja tiedon jalkauttamiseen keskittyvän, vammaisten naisten johtaman hankkeen toteuttaja on Ecumenical Disability Advocates Network (EDAN). Hankkeessa on tunnistettu useita keskeisiä ilmastopolitiikan instrumentteja, joilla inkluisiota voisi vahvistaa, mutta joita ei osata tai haluta käyttää. Hanke pyrkii vahvistamaan YK:n vammaisyleissopimuksen integroimista kansallisiin keinoihin, kuten katastrofis suunnitteluun, joilla voidaan turvata vammaisten henkilöiden ihmisoikeuksia muuttuvassa ilmastossa.

Hankkeen tuloksena on syntynyt laaja kartoitus ilmastopoliittisten työkalujen kyvystä turvata vammaisten oikeuksia. Samalla järjestö on toteuttanut koulutusohjelman, jonka seurauksena viitisenkymmentä naista osaa edistää inkluisiota ilmastotyössä hallinnon eri tasoilla. Tämä on vahvistanut järjestöjen ja viranhaltijoiden suhdetta ja lisännyt hallinnon sitoutumista inkluisioiden edistämiseen. Hankkeessa toteutetaan myös konkreettisia ilmastotoimia puun istuttamisesta katastrofis suunnitelmien luomiseen sellaisiin tavoin, jotka osallistavat vammaisia henkilöitä.

Projektikoordinaattori Anjeline Okola:

“Hanke pyrkii vahvistamaan vammaisten henkilöiden mielekästä ja tehokasta osallistumista heitä koskevaan päätöksentekoon ilmasto-oikeudenmukaisuuden edistämiseksi. Heille annetaan keinoja ja työkaluja vaikuttaa asemansa edistämiseen politiikan eri tasoilla.”

Kuva 6. EDAN - Uudelleenmetsitys vähentää riskiä maanvyöryihin. Hankkeessa myös muokataan liikuntavammaisille väyliä kulkea maastossa. Kuva: Anjeline Okola.

Gender-työ:

Alttius ilmastonmuutoksen aiheuttamille vahingoille on sukupuolittunut ilmiö etenkin globaalissa etelässä³⁶. Naiset elävät miehiä tyypillisemmin kiinni lähiympäristössään. Suurin osa maailman pienviljelijöistä on naisia, ja perheiden hoivapalvelut sanitaatiosta biomassan hankkimiseen ruoan valmistusta varten kuuluvat heidän vastuulleen. Ilmastonmuutos runtelee tätä hoivatyön materiaalista perustaa³⁷. Suuri osa uusista vihreän siirtymän työpaikoista syntyy miesvaltaisille aloille. Ilmastonmuutoksen torjumiseen etsitään saatikka rahoitetaan vain harvoin sellaisia liiketoimintamalleja, joita johtavat naiset.

Gender-työksi katsotaan ulkoministeriön tilastointiohjeistuksen mukaan toimet, joilla tähdätään sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseen ja vahvistetaan naisten ja miesten samanarvoisuutta etujen, voimavarojen ja mahdollisuuksien suhteen. Tämä voidaan toteuttaa joko integroimalla tasa-arvotavoite kaikkiin kehityssponsisteluihin tai kohdentamalla apu erityisesti naisiin ryhmänä. Naisten vahvempi integraatio ilmastotoimiin lisää niiden kestävyttä ja tuloksellisuutta³⁸. Noin 84 prosenttia järjestöjen ilmastohankkeista huomioi gender-työn, kun muiden toimijoiden hankkeissa luku on hieman yli 43 prosenttia. Kyseessä on tilastollisesti merkitsevä ero.

Fida International: Ennallistava maanviljely vahvistaa tansaniaalaisten yhteisöjen ilmastokestävyttä ja naisten taloudellista itsenäisyyttä

Fidan kumppani Tansanian vapaa helluntaikirkko FPCT toteuttaa Tunandoto-maahjelmaa (suom. Meillä on unelma) Tansaniassa. Kehitysyhteistyötä tehdään muun muassa Sansibarin saarella, jonka ympäristö sekä asukkaiden toimeentulo ovat erittäin herkkiä ilmastonmuutoksen vaikutuksille. Rannikkoseudulla asuvat ihmiset elävät köyhyydessä, ja naisten asema konservatiivisissa yhteisöissä on hyvin heikko. Ilmastonmuutoksen vaikutukset osuvat suhteettomasti alueen naisiin, jotka pääasiassa toimivat maanviljelijöinä tai kasvattavat merilevää ja -makkaraa.

Tunandoto-ohjelma vahvistaa taloudellisesti naisia ja kaikkein heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä ilmastoviisaasti esimerkiksi ennallistavalla eli maaperän suojaamista vahvistavalla maanviljelyllä. Ohjelma parantaa viljelijöiden tiedonsaantia ja edistää heidän pääsyään kansainvälisille markkinoille korkeamman tuotantoarvon arvoketjuihin.

Ohjelman myötä monet naiset ovat saaneet ensimmäistä kertaa elämässään itsenäisen elinkeinon ja tuloja, joita he ovat sijoittaneet muun muassa eläketurvaan, lasten koulutukseen sekä säänkestävien asuntojen rakentamiseen. Taloudellisen itsenäistymisen myötä myös perheväkivalta on vähentynyt.

Sansibarilainen viljelijä ja suurperheen 55-vuotias äiti Riziki Khamis Yusuf:

“Olen viljellyt maata jo vuodesta 2007, mutta tuottavuus ja tulot olivat hyvin pieniä. Perheemme oli pitkään riippuvainen ainoastaan mieheni tuloista. Tunandoto-ohjelman luomuviljelykoulutuksessa oppimieni uusien taitojen ja ennallistavan maanviljelyn menetelmien hyötyjä ovat olleet runsaampi sato ja kemiallisten myrkkujen vähentäminen. Siksi menot ovat pienentyneet siinä missä tulot ovat kasvaneet. Minulla on nyt tarpeeksi rahaa ostaa kotiimme välttämättömiä tarvikkeita ja tukea lasteni koulunkäyntiä. Yksi lapsistani käy lukiota.”

Kuva 7. Tunandoto-ohjelman koulutuksiin osallistunut Riziki Khamis Yusuf tarkastuskäynnillä viljelyksillään. Kuva: Joel Madaha.

36 UNDP (2023). What does gender equality have to do with climate change?

Saatavilla: <https://climatepromise.undp.org/news-and-stories/what-does-gender-equality-have-do-climate-change>

37 ILO (2023). Mainstreaming Care Work to Combat the Effects of Climate Change.

Saatavilla: <https://www.ilo.org/publications/mainstreaming-care-work-combat-effects-climate-change>

38 Deininger, F., Woodhouse, A., Kuriakose, A. T., Gren, A. & Liaqat, S. (2023). Placing gender equality at the center of climate action.

World Bank Group gender thematic policy notes series.

Saatavilla: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099718102062367591/pdf/IDU08c737dd00f8580412b0aed90fce874ab09b0.pdf>

DIG eli demokraattinen ja osallistava hallinto:

Vaikka ilmastotavoitteet ja -sitoumukset kasvavat, on päätöksenteko edelleen maantieteellisesti, sektoreittain ja sosioekonomisesti keskittynyttä. Ilmastokriisin ratkaiseminen vaatii systeemisiä ja osallistavia lähestymistapoja: kaikkia ääniä on kuultava, jottei kukaan kärsisi ilmastomuutoksen seurauksista suhteettomasti. Lisäksi digitalisaatio ja sähköistäminen vaativat uusia luonnonresursseja, mikä on aiheuttanut huolta ekstraktiivisen ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen löperästi suhtautuvan kaivosteollisuuden kasvusta ilmastokriisin ratkaisun varjolla.

DIG-markkeri kattaa nimensä mukaisesti demokraattisen ja osallistavan hallinnon. Hanke katsotaan ulkoministeriön ohjeistuksen mukaan osallistavaan kehitykseen tai hyvään hallintoon tähtääväksi, mikäli siinä pyritään parantamaan osallistavaan kehitykseen, demokratisointiin, hyvään hallintoon tai ihmisoikeuksien kunnioittamiseen liittyviä elementtejä. Järjestöt toteuttavat muita toimijoita todennäköisemmin hankkeita, joissa huomioidaan edellä mainitut ilmastotoimien ohella: DIG-markkeri täyttyy yli 87 prosentissa järjestöjen ilmastohankkeista, kun muilla toimijoilla vastaava luku on hieman yli 44 prosenttia.

Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus (SASK): Ay-liike edistämässä ilmasto-oikeudenmukaisuutta Filippiineillä

Ilmastomuutoksen seuraukset rannikkoalueille konkretisoituvat Filippiinien Talisayssa. Voimakkaat myrskyt ovat hajottaneet paikallisten kalastajien köyhiä yhteisöjä ja tuhonneet patorakennelmia sekä muuta tärkeää infrastruktuuria, kuten saniteettitiloja. Meren lämpötilan ja pinnan nousu vaikuttavat kalan saatavuuteen alueella. Ne muodostavat pitkän aikavälin haasteen kalastajien toimeentulolle lisäten ilmastomuutoksen eriarvoistavia vaikutuksia. Suunnitellut laajennukset alueen satamiin vaikeuttavat pienkalastajien toimeentuloa entisestään.

SASK ja sen australialainen sisarjärjestö Apheda tukevat hanketta, joka tarjoaa koulutusta ja neuvottelutukea kalastajien ammattijärjestön MATAPA:n johtajille. Tavoitteena on vahvistaa heidän ilmastojohtajuuttaan, jotta hyvä hallintotapa vahvistuisi alueen kehittämisyrittämissä. Hankkeen toteuttajana on keskusjärjestö SENTRO.

Cebun kansainvälisen konttisataman laajentaminen kalastajien käyttämälle telakointialueelle olisi estänyt satoja kalastajia pääsemästä pitkäaikaiseen satamaansa. Laajennus uhkasi myös tuhota joidenkin rannikolla asuvien kalastajien kodit. MATAPA kokosi yhteen kalastajien koalition ja kampanjoi paikallishallinnon kanssa. Kampanja ja onnistuneet neuvottelut Cebun satamaviranomaisen kanssa johtivat siihen, että kalastajille myönnettiin laajennukselta suojattu telakointialue. Järjestön tukeman työn seurauksena osa kalastajayhteisöistä on saanut virallisen omistajuuden asuttamilleen maille. Lisäksi SENTRO seuraa Talisayn kalastajien kalansaaliita ja sitä, miten ilmastomuutos vaikuttaa kalastajien toimeentuloon.

SENTRO:n pääsihteeri Josua Mata:

"Kalastajille ilmastomuutoksen torjunta on erottamaton osa taistelua ihmisarvoisen työn ja velattoman elämän puolesta. Hallituksen on pantava täytäntöön ohjelma, jolla taataan kalastajien tulot, kun kalansaaliit vähenevät liikakalastuksen, elinympäristöjen tuhoutumisen, sään ääri-ilmiöiden ja veden lämpötilan muutoksen vuoksi."

Kuva 8. Kalastajaliiton jäsen Arnel Badajos korjaamassa kalaverkkoja yhdellä MATAPA-liiton kokousalueista Talisayssa, Filippiineillä. Satama näkyy taustalla. Kuva: Steve Mullins/Apheda.

RMNCH eli lisääntymis-, äitiys-, vastasyntyneen ja lapsiterveys:

Ilmastokriisi heikentää lisääntymis-, äitiys-, vastasyntyneen ja lapsiterveyttä monin eri tavoin. Voimistuvat sään ääriolosuhteet ja luonnonkatastrofit, kuten kuumuus, tulvat tai hirmumyrskyt, aiheuttavat äideille ja vastasyntyneille terveyshaittoja sekä vaikeuttavat pääsyä lisääntymisterveyspalveluihin. Suorien vaikutusten lisäksi ilmastonmuutoksella on epäsuoria vaikutuksia lasten ja äitien hyvinvointiin lisääntyvien konfliktien ja sukupuolittuneen väkivallan kautta. RMNCH:n turvaaminen lisää erityisesti naisten ja tyttöjen resilienssiä ja sopeutumiskykyä ilmastonmuutokseen sekä parantaa heidän mahdollisuuksiaan osallistua ilmasto- ja päätöksentekoon.

RMNCH-markkerin katsotaan täyttyvän, jos hankkeessa parannetaan naisten ja lasten pääsyä terveyspalveluiden piiriin tai vahvistetaan lisääntymis-, äitiys-, vastasyntyneen ja lapsiterveyteen liittyvien palveluiden laatua ja saatavuutta. Lisäksi markkerin voi katsoa täyttyneen, jos hankkeilla kehitetään säännöksiä, infrastruktuuria, lääkkeiden saatavuutta tai sektorin työvoiman kapasiteettia. Suomalaisten järjestöjen ja muiden toimijoiden välinen ero markkerin huomiomisessa on silmiinpistävä ja tilastollisesti merkitsevä: viidesosa järjestöjen hankkeista huomioi RMNCH:n, muiden toimijoiden hankkeista ei ainutkaan.

Plan:

Seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet ilmastokriisissä: hyviä käytäntöjä Zimbabwessa

Plan toteuttaa yhteistyössä Zimbabwen National Council of Disabled Persons -neuvoston, Sexual Rights Centre -järjestön ja Intwasa Arts -festivaalin kanssa My Body My Future -hanketta (2022-2025) Kwekwen ja Bulawayon piirikunnissa. Piirikunnissa seksuaali- ja lisääntymisoikeuksien toteuttaminen on heikkoa ja ilmastonmuutos asettaa haasteita ihmisten taloudelliselle toimeentulolle. Hankkeen tavoitteena on, että lapset ja nuoret voivat päättää omasta kehostaan ja tulevaisuudestaan terveellisissä, turvallisissa ja kannustavissa oloissa. Syvenevän ilmastokriisin keskellä ilmastokestävyys nähdään tärkeänä edellytyksenä seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien saavuttamiselle.

Yksi keskeisistä tuloksista on tytöille ja nuorille naisille suunnattu media-alusta. Vuonna 2023 Amplifying Girls' Voices Through Digital Arts tuotti opetuksellista ja viihdyttävää sisältöä, joka käsitteli seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien sekä katastrofiriskien vähentämisen yhteyksiä. Tämän ansiosta Amplifying Girls' Voices YouTube-kanavan yli 50 000 tilaajalla on nyt mahdollisuus saada tietoa seksuaali- ja lisääntymisoikeuksista sekä niiden yhteydestä ilmastonmuutokseen ja katastrofivalmiuteen.

Toinen keskeinen tulos oli seksuaali- ja lisääntymisterveyttä koskevan tiedon ja palvelujen tarjonnan linkittäminen Kwekwen ja Bulawayon piirikuntien katastrofiriskisuunnitelmiin. Lisäksi Bulawayon suurkaupunkialueelle kehitettiin yksi maakuntatason katastrofiriskien vähentämissuunnitelma. Nuoret, myös vammaiset nuoret, osallistuvat nyt pelastuspalvelukomiteoihin, jotka seuraavat sovittujen sitoumusten täytäntöönpanoa.

Amplifying Girls' Voices -ohjelmaan osallistuneet nuoret:

“Todellinen ilmasto-oikeudenmukaisuus ei ole mahdollista ilman sukupuolten tasa-arvon huomioon ottamista. Todellinen sukupuolten tasa-arvo on mahdollista vain, kun seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet toteutuvat täysimääräisesti.”

Kuva 9. Nuoret nauhoittavat podcastia tyttöjen oikeuksista, seksuaali- ja lisääntymisterveydestä ja -oikeuksista sekä ilmastonmuutoksesta Intwasa Art Festivalin studiolla. Kuva: Raisedon Baya/Intwasa Arts.

LDC-maat:

Vähiten kehittyneet maat ovat poikkeuksellisen alttiita ilmastonmuutoksen vaikutuksille muun muassa niiden epäsuotuisan maantieteellisen sijainnin, yksipuolisen elinkeinorakenteen sekä rajallisten resurssien ja infrastruktuurin vuoksi. Tarve etenkin sopeutumistoimille ja ilmastotuhoista palautumiselle on suuri. Rahavirtoihin kiinni pääsy on kuitenkin vaikeaa, sillä yksityiset sijoittajat eivät näe LDC-maita tai sopeutumista houkuttelevina rahoituskohteina. Kyse on epäsuhdasta, jossa suurimmat rahoitustarpeet eivät kohtaa mobilisoituja yksityisiä rahoitusvirtoja. Siksi LDC-maat ovat erityisen riippuvaisia julkisista rahoituslähteistä ja kehitysyhteistyöstä.

Tulokset osoittavat järjestöjen ilmastopainotteisten hankkeiden kohdistuvan LDC-maihin muita toimijoita useammin, ja ero on tilastollisesti merkitsevä. Tämä vahvistaa kuvaa siitä, että järjestöt saavuttavat hauraimmatkin alueet. On kuitenkin huomioitava, että yli puolet muiden toimijoiden ilmastohankkeista kohdistui alueellisesti maanosiin tai määrittelemättömiin kehittyviin maihin, joten tosiasiallinen ero järjestöjen ja muiden toimijoiden välillä on todennäköisesti arvioitua pienempi (ks. alaviite 29).

5. Keskustelu: tehokkuus ja tuloksellisuus ilmatorahoituksessa

Tutkimuksen myötä kokonaiskuva kehitysjärjestöjen tekemästä ilmatorahoitukseksi laskettavasta työstä on nyt ensi kertaa käsillä. Järjestöt muodostavat Suomen ilmatorahoitukseen monimuotoisen lisän. Niiden ominaispiirteinä on voimakas sitoutuminen muiden Suomen kehityspolitiikan ja oikeudenmukaisen siirtymän kannalta merkittävien päämäärien edistämiseen ilmastotavoitteiden ohella. Järjestöt työskentelevät vähiten kehittyneissä maissa ja tavoittavat hankkeillaan ilmastomuutokselle haavoittuvia ryhmiä, kuten vammaisia henkilöitä sekä naisia ja tyttöjä. Ne myös edistävät luontokadon torjuntaa.

Järjestöjen hankkeiden koko on rahallisesti mitattuna verrattain pieni, mutta ne muodostavat merkittävän osan kaikista Suomen rahoittamista ilmastohankkeista. Havainnot eivät poikkea Suomen ilmatorahoitusta vuonna 2023 arvioineesta evaluaatiosta, mutta täydentävät kuvaa järjestöistä sopeutumiseen haavoittuvilla alueilla keskittyvänä joukkona³⁹ – esimerkiksi järjestöjen hankkeissa painotus hillintään ei eronnut tilastollisesti muusta kehitysyhteistyön alaisesta ilmatorahoituksesta.

Kun empiiristä vertailevaa tietoa eri ilmatorahoituksen instrumenttien välillä on niukasti, on tutkimus tervetullut lisä tietoperustaiselle päätöksenteolle ja instrumenttien tuoman lisäarvon tunnistamiselle. Tutkimuksen tarkastelumenetologiaa voisi soveltaa myös muiden ilmatorahoitusinstrumenttien tarkasteluun, joskin on huomioitava, että Rio-markkereihin pohjautuvaa järjestelmää käytetään vaihtelevasti eri instrumenttien välillä. Esimerkiksi rahastojen ja pankkien perusrahoitukselle ei merkitä ulkoministeriön tilastoinnissa gender- tai vammaistyötä koskevia markkereita, vaikka rahastot osissa hankkeitaan toteuttaisivatkin näitä painotuksia. Lisäksi markkereista osan, kuten vammaisinkluusion, käyttö on vakiintunut vasta hiljattain eivätkä kaikki toimijat siksi osaa raportoida sen alle kuuluvista toiminnoista.

Teknisten yksityiskohtien sijaan metodologian merkittävimpana katvealueena voi pitää sitä, etteivät rahoitusta koskevat tilastotiedot kerro mitään työn varsinaisesta tuloksellisuudesta. Järjestöjen, kuten myös muiden toimijoiden, raportointien hankkeiden tulosten analysointi olisi luonteva seuraava askel. Se olisi kuitenkin työlästä, koska metriikka monien eri hankkeiden välillä vaatisi innovatiivisia ratkaisuja mutta myös kriittistä keskustelua tehokkuuden tai tuloksellisuuden arvioimisesta. Erityisesti tehokkuudessa on kyse poliittisesta eikä pelkästään teknisestä käsitteestä, koska poliittisesti valitut tavoitteet ja mittarit asettavat kehyksen, jossa tehokkuutta arvioidaan.

Esimerkiksi kehityspolitiikan tulosraportissa ilmatorahoituksen hyödynsaajien määrä nousee reilusti yli miljardiin ihmiseen. Yksin CREWS-rahasto, jota Suomi tuki viidellä miljoonalla eurolla, on parantanut yhteensä 60 vähiten kehittyneen maan tai pienen kehittyvän saarivaltion valmiutta kohdata ilmatoriskejä. Vastaavasti päästöjä koskevat luvut raportoidaan instituutioiden tai hankkeiden tasolla jyvittämättä erikseen Suomen rahoitusosuutta, minkä lisäksi esiin nostetaan luonteeltaan spekulatiiviset kumulatiiviset päästövähennykset⁴⁰. Näiden mukaan Suomen ilmatorahoituksella ennakoidaan saavutettavan päästövähennyksiä, jotka ylittävät EU:n vuosittaiset kasvihuonekaasupäästöt. Tällaisessa mittakaavassa liikkuvien lukujen rinnalla tiukasti ulkoministeriön monitorointien järjestöhankkeiden tulokset ovat suhteellisesti tehottomia. Tilanne ei kannusta tuloksellisuuden seuraamiseen, koska järjestötyön tulokset eivät olisi vertailukelpoisia.

Samaan hengenvetoon on kuitenkin todettava, että järjestöjen työn tuloksellisuudessa ja ilmastotoimien uskottavassa seurannassa on vaihtelua. Siksi tarve työn varsinaisten tulosten arviointiin on suuri⁴¹. Kuitenkin tutkimuksen esittämät perusteet järjestöjen ilmastotyön tehokkuudesta edistää kokonaisvaltaisesti Suomen kehityspolitiikan päämääriä ja oikeudenmukaista siirtymää pakottavat esiin kysymyksen, millaisia tuloksia kohti ilmatorahoitusta ylipäätään ohjataan. Tehokkuuteen liittyy elimellisesti käsitys siitä, mitä tavoitellaan, jotta tuloksia ylipäätään voidaan verrata asetettujen mittarien kautta suhteessa odotuksiin. Suomen ilmatorahoituksen tavoitteiden puutteista ovat huomauttaneet niin Valtiontalouden tarkastusvirasto⁴², Kehityspoliittinen toimikunta⁴³ kuin konsulttien selvitykset⁴⁴.

39 Ks. Savage ym. (2023).

40 Raportissa kuitenkin käsitellään myös tuloksellisuuden arvioinnin haasteita. Ks. lisäksi VTV:n raportti (2021, osio 3).

41 UM hanke- ja ohjelmatuon evaluaatiot 2017 ja 2019, lisäksi luottamukselliset keskustelut ei-julkisista havainnoista ministeriön virkahenkilöiden kanssa.

42 Ks. VTV (2021).

43 Kehityspoliittinen toimikunta (KPT) (2022). Suomen kansainvälinen ilmatorahoitus tarvitsee selkeän suunnan.

Saatavilla: <https://www.kehityspoliittinentoimikunta.fi/wp-content/uploads/sites/27/2022/01/KPT-Suomen-kansainvalinen-ilmatorahoitus-tarvitsee-selkeaa-suunnan-analyysi.pdf>

44 Ks. Savage ym. (2023).

Suomen kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko ei huomioi millään tavalla järjestöjä osana pyrkimyksiä vastata köyhien maiden ilmastotyön tarpeisiin. Sen sijaan ilmastotoimien yritysveloitukseen ja kaupallistamiseen suhtaudutaan kriittittä. Yritysveloituksessa ja kaupallistamisessa on kuitenkin riski vahvistaa syrjiviä rakenteita ilman vahvoja käytäntöjä oikeudenmukaisen siirtymän turvaamiseksi. Ilmastomuutokselle alttiit kehittyvät maat joutuvat ensisijaisesti tekemään itsestään [investointikelpoisia](#) ja avaamaan eriarvoisuuden vähentämisen tai ihmisoikeuksien edistämisen markkinoiden toimintalogiikalle⁴⁵. Vaikka yksityisen sektorin poliittinen painoarvo on korostunut, rahoitusta ilmastotoimiin on erityisesti vähiten kehittyneissä maissa niukasti saatavilla. Järjestöjen hankkeissa toteutetaan vaikuttamistyötä eri politiikan rakentumisen tasoilla. Vaikuttamistyöllä pyritään edistämään innovatiivisia rahoitusvirtoja, jotka velvoittaisivat saastuttavia yrityksiä maksamaan planeetalle haitallisesta kasvihuonekaasujen tupruttelusta sellaisin tavoin, että rahoitusta voisi ohjata ilmastotoimiin.

Orpon hallituskaudella ilmastorahoitukseen on kohdistunut ja tulee kohdistumaan merkittäviä sopeutustoimia (ks. taulukko 5). Hallitusohjelma Vahva ja välittävä Suomi ei erikseen käsittele ilmastorahoitusta, eivätkä ylivaalikautiseksi kaavailtu Suomen julkisen kansainvälisen ilmastorahoituksen toimeenpanon suunnitelma tai kehityspoliittikan ylivaalikautinen selonteko ole voimassa. Suomen ilmastoulkopoliittinen ohjeistus perustuu aikaan ennen Venäjän hyökkäyssotaa Ukrainaan. Samaan aikaan kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa hiotaan uutta ilmastorahoitustavoitetta ja merkittäviä panoksia odotetaan eritoten ilmastotuhojen korjaamiseen. Paine uudistaa ja ohjata ilmastorahoitusjärjestelmää poliittisesti on siis kova.

Suomen liikkumavara pienenee: vuoden 2023 talousarvioesitys ja vuoden 2024 kehysriihi asetti kehitysrahoitukselle yli 1,2 miljardin leikkaukset. Leikkausten kohdentuminen on osin auki, joskin kansalaisjärjestöille on pystytty leikkausten keskellä kaivamaan lisärahoitusta lisäksi kymmenen miljoonaa euroa vuosittain⁴⁶. Taulukko 5 osoittaa, että sopeutustoimet näyttävät kohdistuneen poikkeuksellisen voimakkaasti keskeisiin ilmastorahoituksen instrumentteihin. Vaikka vuoden 2024 kehysriihin lisäleikkausten kohdentuminen on vielä kesken, on jo nykytiedon valossa selvää, että järjestöjen suhteellinen sekä absoluuttinen merkitys ilmastorahoituksen toimeenpanossa kasvaa.

---

45 Taggart, J., & Power, M. (2024). Rendering development investible: The anti-politics machine and the financialisation of development. *Progress in Human Geography*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/03091325241240741>

46 Laakso, T. (2024). Kehysriihi: Kehitysyhteistyöhön 50 miljoonan euron lisäleikkaukset, kansalaisjärjestöille hyviä uutisia. *Maailma.net*. Saatavilla: <https://www.maailma.net/uutiset/kehysriihi-kehitysyhteistyohon-50-miljoonan-euron-lisaleikkaukset-kansalaisjarjestoille>

Kohde	Tilanne	Määrä M€	Kuvaus
Green Climate Fund	Leikattu	100 → 60	GCF on keskeisin YK:n ilmatorahasto, johon kohdistuu merkittäviä odotuksia kehittyvissä maissa.
Kehityspoliittiset finanssisijoitukset	Leikattu	130 → 70	Finanssisijoituksissa ilmastopainotteisten hankkeiden tavoiteosuus portfoliossa oli 75 prosenttia. Tämän osuuden oletetaan laskevan hallituskaudella.
IFAD (International Fund for Agricultural Development)	Leikattu	noin 5 → ?	Maatalouteen erikoistunut rahasto, jolla on vahva ilmastopainotus. Ennakoidaan leikkauksia.
FAO (Food and Agriculture Organization)	Leikataan	1,5 → ?	YK:n maatalous- ja elintarvikejärjestö, joka rahoittaa myös ilmastotoimia. Ennakoidaan leikkauksia.
IDA (International Development Association)	Leikataan	Mittakaava epäselvä	IDA keskittyy erityisesti LDC-maiden tukemiseen, ja sillä on vahva ilmastopainotus. Ennakoidaan leikkauksia.
Maaohjelmat	Lakkautetaan	Mittakaava epäselvä	Suomi lakkauttaa neljä maaohjelmaansa (Myanmar, Kenia, Afganistan, Mosambik). OpenAid.fi-sivuston mukaan kaikissa maissa on vahva luonnonvarapainotus. Tukea on kanavoitu yhteensä yli 350 miljoonaa vuosina 2015-2021.
Adaptation Fund	Ei tukea	7 → 0	YK:n keskeisin rahasto sopeutumistoimien tukemiseen.
Least Developed Countries Fund	Ei tukea	2 → 0	Erityisesti ilmastonmuutokseen sopeutumista vähiten kehittyneissä maissa tukenut rahasto.
CREWS (Climate Risk and Early Warning Systems)	Ei tukea	5 → 0	Kehittyvien maiden katastrofiriskeihin varautumiseen keskittynyt rahasto.
SOFF (Systematic Observations Finance Facility)	Ei tukea	3 → 0	SOFF investoi köyhien maiden säähavaintolaitteisiin ja -järjestelmiin.

Taulukko 5. Tiedossa olevat ilmatorahoitukseen kohdistuvat sopeutustoimet⁴⁷. Neljä viimeiseksi mainittua tahoa eivät ole olleet vakiintuneita tuen saajia.

Järjestösektorille kehitysrahoituksen vaikea tilanne on mahdollisuus osoittaa johtajuutta vaikuttavana toimijajoukkona ilmastokriisin taklaamisessa. Analyysi kuitenkin osoittaa, että järjestöjen hankkeista vain noin viidennes sisälsi ilmastotavoitteita. Tilaa kasvulle lienee merkittävästi, koska ilmastonmuutos vaikeuttaa useiden kehitystavoitteiden saavuttamista ja siirtyminen kohti hiilineutraaliutta on välttämätöntä maailman joka kolkassa lähitulevaisuudessa. Oikeudenmukaisen siirtymän ohella järjestöjen työtä leimaavat notkeus vastata paikallisesti nopeasti muuttuviin olosuhteisiin ja kyky mobilisoida tukea kehitysyhteistyön, humanitaarisen avun ja rauhantyön tarpeiden mukaisesti. Järjestöjen työ on linjassa ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon kanssa, joka hahmottaa ilmastotyön merkitystä konfliktien ja pakotetun siirtolaisuuden välttämässä.

⁴⁷ Taulukon tiedot on saatu tietopyynnöllä ulkoministeriöstä sekä keskusteluista ministeriön virkahenkilöiden kanssa keväät-kesällä 2024.

Suosituksset

Poliittisten päättäjien tulee:

- Kehittää ilmastorahoitusta ohjaavaa poliittista visiota ja selkeyttää olemassa olevien instrumenttien painoarvoa.
- Pysyä ajan tasalla Suomen ilmastorahoituksesta ja vaatia vertailevaa tulostietoa muun muassa ilmastovuosikertomuksessa tietoperustaisen päätöksenteon tueksi.
- Turvata ilmastorahoituksesta vastaaville ministeriöille riittävä rahoitus, jolla varmistetaan tiedon luotettava raportointi, hallinto ja saatavuus.
- Osallistua aktiivisesti kansainväliseen ilmastopolitiikkaan ja reagoida riittävin resurssein muutoksiin ilmastorahoituksen tavoitteissa, kanavissa ja päämäärissä.

Ulkoministeriön ja ilmastorahoituksesta vastaavien virkahenkilöiden tulee:

- Koota OpenAid.fi-portaaliin ilmastorahoitusta koskeva osio, joka sisältää myös kehitysavuksi kelpaamattomat other official flow -kategorian rahoitusvirrat.
- Kehittää vertailevaa tutkimusta rahoitusinstrumenttien välisistä eroista ja vahvuuksista sekä yhdenmukaistaa raportointikäytänteitä eri toimijaryhmien, kuten järjestöjen ja julkisen sektorin instituutioiden välillä.
- Jatkaa hyvää käytäntöä laskea hankkeiden ilmastorahoituksen tarkka prosenttiosuus mutta tehdä tiedot julkiseksi OpenAid.fi-portaalissa.
- Päivittää säännöllisesti ilmastorahoitusta käsittelevät verkkosivut, jossa tulee näkyä vuosikohtaisesti ilmastorahoituksen määrä, sen keskeisimmät vastaanottajat sekä olennaiset muutokset esimerkiksi raportointikäytännöissä.

Järjestöjen tulee:

- Kehittää järjestöjen omien ilmastohankkeiden ohjauksen arviointia ja tuloksellisuuden raportointia. Suositus koskee ODA-rahoitteisten hankkeiden ohella myös yksityiseltä sektorilta saatavaa tukea ilmastotyöhön.
- Viestiä ilmastorahoituskokonaisuudesta ja sen merkityksestä sekä poliittisille päättäjille että kansalaisille painottaen erityisesti globaalin etelän näkökulmaa.
- Vahvistaa ilmasto-osaamistaan strategisesti ja käytännön työssään, jotta järjestöt voivat vastata niiden tekemän ilmastotyön painoarvon kasvuun ja osoittaa ilmastojohtajuutta.

Liitteet

Ristiintaulukointi ja Khiin neliö -testi

Ristiintaulukoinnilla voidaan tarkastella kategoristen muuttujien jakaumia sekä niiden välisiä riippuvuuksia. Tyypillisesti ristiintaulukossa toisen muuttujan kategoriat näkyvät riveillä ja toisen muuttujan kategoriat näkyvät sarakkeissa, jolloin jokainen taulukon solu kuvastaa tietyn kategoriaparin tapausten kokonaismäärää. Usein taulukkoon sisällytetään myös suhteellinen jakauma eli prosenttiosuudet.

Ristiintaulukoinnin yhteydessä tehdään usein Khiin neliö -testi. Testin nollahypoteesina on, ettei tarkasteltavien muuttujien välillä ole riippuvuutta. Tutkimuksessa riippumattomuus tarkoittaa sitä, ettei järjestöjen ja muiden toimijoiden kautta toteutetut ilmastopainotteiset hankkeet eroa siinä, mitä muita temaattisia markkereita ne huomioivat. Testi perustuu havaittujen ja odotettujen frekvenssien erotusten suuruuteen. Havaitut frekvenssit ovat ristiintaulukoissa nähdyt luvut; odotetuilla frekvensseillä puolestaan tarkoitetaan havaintojen jakaumaa, joka heijastaa tilannetta, jossa järjestöjen ja muiden toimijoiden hankkeet huomioisivat markkerit yhtäläisesti. Jos erot havaittujen ja odotettujen frekvenssien välillä ovat suuria, on todennäköistä, etteivät kyseiset erot johdu otantasattumasta.

Testin tulokset tiivistyvät merkitsevyytasoon, jolla kuvataan tehdyn johtopäätöksen tilastollista luotettavuutta. Tutkija voi määrittellä merkitsevyytason itse, mutta useimmiten käytetään tasoa 0,05 (viisi prosenttia). Jos merkitsevyytaso on alle 0,05, ovat havaitut erot tilastollisesti merkitseviä. Tällöin päätelmänä on, että järjestöjen ja muiden toimijoiden ilmastopainotteisissa hankkeissa on eroja siinä, miten ne huomioivat tarkasteltavat markkerit. Riski sille, että päätelmä on virheellinen, on merkitsevyytason mukaisesti alle viisi prosenttia. Tutkimuksessa käytetty tilasto-ohjelma Stata laskee merkitsevyytason automaattisesti.

Khiin neliö -testi edellyttää tarpeeksi suuria odotettuja frekvenssejä ristiintaulukoissa sekä havaintojen riippumattomuutta. Käyttöedellytykset täyttyvät käytetyllä datalla.

fingo

**SUOMEN¹⁸⁵⁹
LÄHETYSSEURA**